

Mälardalens högskola

Akademien för hållbar samhälls- och teknikutveckling

Vt 2012

Ungas framtid

- En hermeneutisk studie om hur ungdomar upplever sin framtid.

Uppsats kandidatnivå

Författare: Madeleine Bengtsson

Sociologi med socialpsykologisk inriktning 61-90, SOA 300

Handledare: Mohammadrafi Mahmoodian

Examinator: Mekuria Bulcha

Sammanfattning

Det finns en tendens i dagens samhälle att ungdomar, istället för att resa och 'hitta sig själv', satsar på en bra utbildning och/eller jobb. De verkar inte följa sina drömmar i allt större grad, utan deras förväntningar är mer realistiska och nåbara. Frågan är om detta är ett beslut som individen fattar helt själv eller om det finns andra krafter som påverkar detta beslut. Denna studie har tagit upp hur dagens ungdomar upplever sin framtid, vad som påverkar denna syn och om det finns plats för drömmar i dagens samhälle. Det teoretiska och begreppsliga ramverket bestod av Giddens teori om reflexivitet, Sennetts teori om flexibilitet samt begreppet governmentality, dessa har hjälpt till i förståelsen av hur ungdomarna ser på sin framtid. Med ett hermeneutiskt arbetssätt har jag sökt efter en djupare förståelse av denna upplevelse av framtiden. Detta genom att göra fem stycken intervjuer som sedan tolkades, och tillslut visade på en dubbelhet i hur framtiden upplevdes. Samtidigt som framtiden ansågs vara öppen, var den på andra fronter stängd.

Nyckelord; upplevelsen av framtiden, drömmar, reflexivitet, flexibilitet, governmentality, hermeneutik

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
1. Inledning.....	5
1.1. Bakgrund.....	5
1.1.1. Vuxenblivande.....	6
1.1.2. Framtiden	6
1.2. Syfte	7
2. Tidigare forskning.....	8
2.1. Egen syn på framtiden.....	8
2.2. Vision och verklighet.....	9
2.3. Familj och bakgrund.....	11
2.4. Sammanfattning av tidigare forskning.....	12
3. Teoretisk och begreppslig referensram.....	13
3.1. Giddens om reflexivitet, livsstil och livsplaner.....	13
3.2. Sennett om flexibilitet.....	14
3.3. Governmentality.....	15
3.4. Sammankoppling av teorin.....	16
4. Metod	18
4.1. Hur kan man uppleva framtiden?.....	18
4.2. Hermeneutik	18
4.2.1. Förförståelsen.....	20
4.3. Datainsamling.....	20
4.3.1. Urval.....	21
4.3.2. Respondenter.....	21
4.3.3. Insamling av data.....	21
4.4. Analysförfarande.....	22
4.4.1. Tolkningsprocessen.....	22
4.5. Etik.....	23
5. Resultat.....	24
5.1. Fas 1: Individens bakgrund.....	24
5.1.1. Respondent 1.....	24
5.1.2. Respondent 2.....	24
5.1.3. Respondent 3.....	25
5.1.4. Respondent 4.....	25
5.1.5. Respondent 5.....	25
5.1.6. Gemensamt.....	25
5.2. Fas 2: Aspekter av framtiden.....	26
5.2.1. Upplevda krav.....	26
5.2.2. Stabilitet.....	27
5.2.3. Frihet.....	28
5.2.4. Jobb, utbildning och inkomst.....	28
5.2.5. Val.....	29
5.2.6. Drömmar och förväntningar.....	30

5.2.7. Relationen mellan realistiska och orealistiska visioner.....	30
5.3. Fas 3: Upplevelsen av framtiden.....	31
5.3.1. Tryck utifrån.....	32
5.3.2. Pengar leder till frihet.....	33
5.3.3. En öppen framtid.....	34
5.3.4. Förändrande framtidsvisioner.....	36
5.4. Fas 4: Framtiden.....	37
5.4.1. Den dubbla (upplevelsen av) framtiden.....	37
6. Diskussion.....	41
6.1. Resultatet.....	41
6.1.2 Resultatet kontra syfte.....	41
6.2. Mitt bidrag till fältet.....	42
6.3. Metod.....	42
6.4. Självkritik.....	43
6.5. Vidare forskning.....	43
6.6. Avslutande kommentarer.....	44
Referenslista.....	45
Tryckta medier:.....	45
Elektroniska källor:.....	46
Bilaga 1: Missivbrev.....	47
Bilaga 2: Intervjuguide	48

1. Inledning

I dagens samhälle verkar ungdomar ha många möjligheter att resa, söka sig själva och uppfylla sina drömmar, men gör de det? Jag ser mer en tendens till att dagens ungdomar satsar på en bra utbildning eller börjar jobba. Även om det finns möjligheter och även om ungdomarna ibland uppmuntras till att jaga sina drömmar, verkar det inte som många i verkligheten gör det. Detta trots att de verkar vilja resa och följa sina drömmar, men i slutändan gör de det inte. Man borde väl tycka att man ska passa på medan man är ung och obunden; att resa, se världen och jaga mer eller mindre realistiska drömmar. Trots detta ser jag en tendens till att ungdomarna strävar efter någon form av stabilitet genom studier eller jobb. Hur kommer det sig att stabilitet verkar bli mer viktigt hos ungdomarna?

När det gäller drömmar har väl alla någon gång tänkt att det där vill jag verkligen göra, eller det där vill jag göra när jag är vuxen? Speciellt när man var yngre? Men hur många förverkligar sina drömmar? Som jag ser det är det inte många som försöker att uppfylla sina drömmar då de kan ses på som orealistiska, 'det är ju bara drömmar'. En dröm, enligt mig, är något man helst av allt vill ha eller göra, en utopisk vision av sig själv och sin framtid. Men just på grund av att det är en utopisk vision, en dröm, känns det ouppnåeligt och därmed även som ett orealistiskt mål. Därför väljer nog många att satsa på något mer säkert i stället. Som jag ser det, är det dock en skillnad på drömmar och mål, en dröm är något man *önskar* uppnå medan ett mål är något man faktiskt *vill* och *ska* uppnå.

Vad kan då vara anledningen till att man väljer att i allt mindre grad följa sina drömmar? Jag tror att samhällets och världens verklighet blir allt mer påtaglig i dagens samhälle. Detta då individerna hela tiden utsätts för krav, från bland annat samhället. Dessa krav som individen och ungdomarna känner, kan få dem att släppa sina drömmar och satsa på något mer säkert. Jag tror att detta gör att dagens ungdomar i allt större utsträckning känner att de borde jobba eller studera för att uppnå en mer säker tillvaro. Krav, tror jag, spelar en roll i hur ungdomar formar sin framtid samt hur de ser på den. De (kraven) är nog även med och formar deras förväntningar på framtiden. Med förväntningar menar jag vad de *vill* att framtiden bär med sig, vad de förväntar sig av sin framtid.

Dagens ungdomar verkar, som sagt, ha en tendens till att skjuta undan sina drömmar och satsa på något mer stabilt - varför? Vidare tror jag att krav utifrån också är med och påverkar hur de ser på sin framtid och vad de kan förvänta sig av den. Det är detta som jag är intresserad av att undersöka i denna studie.

1.1. Bakgrund

Här nedan kommer jag att kort redogöra för hur det går till när man 'blir vuxen', detta för att ge en bakgrund till var ungdomarna är i livet just nu. Med vuxenblivande menar jag vad som sker när ungdomen börjar 'växa upp', vad som dagens ungdomar måste förhålla sig till och vad som påverkar dem. Vidare kommer jag ta upp lite om hur ungdomarna ser på sin framtid och hur det kommer sig att de har mer realistiska drömmar och förväntningar. Alltså vad som ungdomarna kopplar till att vara vuxen och därmed även deras önsknningar om framtiden. Jag tar upp detta här i bakgrunden för att man lättare skall förstå i vilken situation som dagens ungdom befinner sig.

1.1.1. Vuxenblivande

I dagens samhälle tar det allt längre tid för ungdomar att bli vuxna. Detta har att göra med att ”vuxen” har fått en mer flexibel innebörd, både socialt och kulturellt. I en värld som är mer individuell och komplex, där de överöses med olika val som de kan göra med även en mängd olika krav och till detta ska dagens ungdom förhålla sig. (Kåks, 2009:28). Det är inte konstigt, enligt mig, att det tar längre tid för ungdomarna att växa upp och veta vad de vill ha ut av livet. Även om många tror att självständighet är något som visar på att man är vuxen, så vill ungdomarna inte ha att göra med vissa sidor av vuxenblivandet, då man för att bli självständig måste göra uppoffringar av sådant som kopplas till att inte vara fri. Vissa skjuter då upp att bli vuxna då de vill hålla alla möjligheter öppna. (Kåks, 2009:31–32). Man kan alltså säga att även om ungdomarna vill växa upp och bli självständiga, så vill de inte ha att göra med baksidan att vara vuxen.

Enligt Kåks (2009:30) framstår gymnasietiden som en tid då ungdomarna har utrymme att reflektera över sin framtid och även då de fattar en mängd viktiga beslut, trots detta befinner sig resultaten av dessa val långt fram i tiden och detta gör att framtiden blir abstrakt. Det handlar alltså om att ungdomarna inte känner någon direkt koppling till de beslut de fattar eller till hur framtiden kommer att bli. Men mot de traditionella synsätten är inte vuxenblivandet en linjär process utan det handlar istället om en mängd olika övergångar som sker samtidigt, men inom olika sfärer. Dessa parallella processer gör dock ihop till att hjälpa ungdomen till att få personlig autonomi samt att bli mer ekonomiskt oberoende. (Kåks, 2009:35). Det är alltså inte en enskild process som leder till att ungdomen blir vuxen, utan det är många olika saker som leder fram till att man blir vuxen.

Samtidigt som ungdomarna försöker att hitta sig själv så måste de även förhålla sig till olika livsmanus som finns socialt och kulturellt. Kåks (2009:38) menar att det livsmanus som många förhåller sig till handlar om att man, innan man skaffar familj bör skaffa jobb, utbildning och boende samt att man har rest omkring lite. Det finns olika saker som man bör göra i en viss, förutbestämd ordning för att man ska uppfattas som normal. Vidare ställer dessa livsmanus, som jag ser det, krav på vad ungdomarna ska sträva efter. Dagens ungdomar möter en mängd olika saker som de ska förhålla sig till inom vuxenblivandet. Det är med andra ord inte lätt att växa upp i dagens samhälle, som snabbt skiftar och ställer oändliga krav på individen.

1.1.2. Framtiden

När det däremot gäller ungdomars förväntningar och önskningar om framtiden, som jag tolkar Svensson (2007:122), påverkas de av deras bakgrund både av den sociala klassen, men även mellan könen inom samma klass. Hur man ser sina möjligheter i framtiden påverkas alltså av vart man kommer ifrån, alltså ens bakgrund. Vidare menar Svensson (2007:124-125) att dagens ungdomar *inte* är friställda från familj och traditioner, utan att de verkar ha önskningar och mål som går hand i hand med deras bakgrund. Man kan alltså säga att ungdomarna inte bryter sig fri från sin sociala bakgrund, utan att de istället verkar förstärka dem och följer den väg som de målar upp. Det handlar alltså om att ungdomarna gärna vill göra det som är ”naturligt” och därmed görs inget direkt reflexivt val. Graden av reflexiviteten hos Svensson (2007) är alltså låg, och beslut fattas utan större eftertanke.

Även om valen som dagens ungdomar gör inte är fria i bemärkelsen individualiserade, så är kanske ett fritt val istället att man får göra sina önskningar till verklighet (Svensson, 2007:124-125). Då ungdomars möjlighet att förverkliga sina drömmar begränsas av olika saker blir det svårt att realisera dem, men genom att skaffa en egen försörjning kan man börja realisera sina önskningar. En mängd ungdomar får dock anpassa sina drömmar och önskningar till verkligheten, att realisera dem. Det verkar alltså komma en tidpunkt i ens liv då ungdomarna börjar tänka mer realistiskt om framtiden. Vid denna tidpunkt, i livet, börjar ungdomarna mer fundera över vad som är möjligt för dem, att genomföra och efter det anpassa sina önskemål angående framtiden.

1.2. Syfte

Det jag vill få svar på i denna studie är hur dagens ungdomar upplever sin framtid. Detta då ungdomar idag istället för att jaga sina drömmar verkar välja att satsa på mer "säkra kort". Vad tänker ungdomarna om sin framtid? Vad har de för visioner? För mig verkar det som om dagens ungdomar har alla möjligheter att följa sina drömmar och försöka att nå sina optimistiska mål, men samtidigt verkar det som att allt fler väljer att satsa på en "bra" utbildning eller börjar jobba direkt efter gymnasiet. Jag är då intresserad av att studera *hur ungdomar idag upplever sin framtid, vad de förväntar sig av framtiden samt vilka yttre krav de upplever på hur de borde forma sin framtid.*

I denna studie vill jag försöka att förstå hur dagens ungdomar upplever sin framtid och vad som för dem är viktigt. Att uppleva framtiden, handlar för mig om att framtiden är närvarande i nuet och påverkar hur ungdomarna fattar beslut. Framtiden är närvarande hos ungdomarna genom att de måste förhålla sig till den och agera på sätt som ger den framtid de önskar. På detta vis kan man säga att ungdomarna upplever framtiden, då den är närvarande för dem i nuet. Det blir intressant och se vad ungdomar prioriterar, om de känner att det är viktigt att följa sina drömmar eller om säkerhet och stabilitet är viktigare.

2. Tidigare forskning

På fältet som rör forskning angående ungdomars framtidsförväntningar och syn på framtiden, har jag hittat forskning som jag nedan delats in i tre teman. Dessa teman är *Egen syn på framtiden*, *Vision och verklighet* och *Familj och bakgrund*. Dessa teman representerar de drag som jag såg att den existerande forskningen hade. Här nedan kommer jag att redovisa för några bidrag som finns på fältet och som jag har hittat genom Mälardalens högskolas databassökningsportal 'Discovery'.

2.1. Egen syn på framtiden

Det finns några bidrag på fältet som berör hur ungdomarna själva upplever sin framtid, vad de har för förväntningar samt vilka hopp de har för sin egen framtid. Richard Thompson och David C. Zuroff (2010:190) har i sin studie undersökt korrelationen mellan personliga variabler och förväntningarna på vart de i framtiden kommer att vara yrkesmässigt och socialt hos 14-åringar. Syftet med studien var att undersöka om personliga variabler, som beroende (av andra människor) och kritisk inställning mot sig själv, gav en mindre positiv syn på och negativa förväntningar på framtiden. Författarna anser även att ett självkritiskt förhållningssätt hos ungdomarna ger negativa förväntningar på framtiden medan beroende ger mindre negativa syner på framtiden. Deltagarna i studien var urbana (stads-) ungdomar som kom från låginkomst-familjer i högriskområden och där deras framtid faktiskt kan bli så negativ som de föreställer sig den. Datan samlades in som en del av 'the Capella Project' där 109 ungdomar vid 14-års ålder uppfyllde studiens krav och därmed intervjuades. Det som studien kom fram till var att bland annat variabler av demografisk karaktär hade väldigt liten effekt på ungdomarnas framtidsförväntningar, medan att vara självkritisk hade en stor effekt på vad ungdomarna hade för förväntningar på sin framtid. Thompson och Zuroff (2010:193) kom fram till att det självkritiska förhållningssättet gjorde att ungdomarna hade mer negativa förväntningar på sin framtid, samt att de som kände sig beroende av andra hade mindre negativa sätt att se på framtiden. Författarna menar även att dessa negativa förväntningar på framtiden även kan vara en realistisk syn på framtiden, då det finns en risk att ungdomarnas framtid blir så negativ som de upplever den.

Thompsons och Zuroffs studie visar på att om man är självkritisk rörande sitt sätt att se på framtiden, så kan det även leda till att man har mer negativa förväntningar på framtiden. Som jag ser det ger studien bevis på att hur ungdomarna ser på sig själva och vilket känslomässigt tillstånd de är i kan påverka hur de ser på sin framtid. Här påverkades ungdomarnas syn på sin framtid av att de var kritiska mot sig själva, det spelade mindre roll vart de kom ifrån (demografiska variabler), det var deras egna förhållningssätt som gav negativa framtidsvisioner.

En annan studie som också behandlar hur ungdomarna ser på sin framtid gjordes av Marcela Raffaelli och Silvia H. Koller (2005) och tar upp hur ungdomarna på gatan i Brasilien skiljer mellan sina hopp om framtiden och hur de faktiskt ser att deras framtid kommer att bli. Målet med studien var att undersöka vad ungdomar som lever på gatan i Brasilien (Porto Alegre) har för förväntningar om och hur de tänker på framtiden, vidare om det finns några skillnader i kön och ålder. Studien tar plats i en medelstor stad i Brasilien som heter Porto Alegre och författarna har samlat in datamaterialet genom semi-strukturerade intervjuer med 69 ungdomar (i åldrarna 10-18) samt genom en uppgift där ungdomarna får

avsluta meningar och allt analyserades med en beskrivande analys. Det som Raffaelli och Koller (2005:250–255) kom fram till var att rörande sina hopp om framtiden var flest av ungdomarna inriktade mot sig själva och att de skulle bli rika eller nå personliga mål, vidare ville ungefär en fjärdedel vara del av en familj (sin egna eller den som den kom ifrån). När det då gällde mer specifika framtider för dem, var de mer osäkra (ca 50 %) och negativa rörande vad som deras framtid skulle bära med sig, endast en fjärdedel uttryckte en förväntning om jobb. Raffaelli och Koller (2005:258–59) menar att det råder skillnader mellan ungdomarnas hopp om framtiden och deras förväntningar på densamma, och att 2 av 5 av pojkarna i studien tror sig göra militärtjänstgöringen (när de blir 18 år), som ger en liten lön samt möjlighet till karriär och ett sätt att undkomma gatorna, detta var dock inget som framkom när de skulle redovisa för sina hopp om framtiden.

Den ovan nämnda studien tar upp att det kan vara en skillnad mellan vilka *hopp* man kan ha om framtiden och vad man *förväntar* sig av den. Nu tog ju denna studie upp hur brasilianska ungdomar på gatan såg på sin framtid, men jag skulle nog tro att denna klyfta mellan hopp om och förväntningar på framtiden finns i fler grupper. Studien tar upp att det verkar vara skillnad mellan att 'drömma' om och hoppas på framtiden och vad man själv faktiskt kan förvänta sig av framtiden. Detta kan jag se rör min studie, då jag är intresserad av att se om dagens ungdomar jagar sina drömmar, alltså det de hoppas att framtiden bär med sig, eller om de är mer 'realistiska' och väljer något mer 'säkert'.

Båda de studier som jag har tagit upp i detta tema har berört hur ungdomarna själva ser på sin framtid, även om det måste erkännas att dessa kan färgas av deras plats i samhället. Det har alltså handlat om vad ungdomarna har för förväntningar på sin framtid, och även deras hopp om framtiden samt hur deras självkritik ger vissa effekter på deras framtidsförväntningar. d.

2.2. Vision och verklighet

Här nedan kommer jag att redovisa ett par studier som visar att hur ungdomarna ser på sin framtid, samt vad de har för förväntningar på den och hur detta kan påverka hur deras framtid faktiskt blir. Susanne Alm (2011) har gjort en studie kring om man är tävlingsinriktad, orolig eller inte bryr sig så mycket om vad som händer i framtiden, och hur dessa sätt att se på och attityder mot framtiden kan ge för effekter i det vuxna livet. Syftet med den ovan nämnda studien var att både undersöka om social klass och kön spelar någon roll i hur man ser på framtiden och hur dessa synsätt kan påverka den faktiska framtiden. Datan som används i denna studie har samlats in från ett flertal källor, med data från SWMD (Swedish Work and Mortality Database) samt från en enkätstudie (the School Survey). Alm (2011:558-560) kom i sin studie fram till att de som var ointresserade av vad framtiden bar med sig hade större chans att få ekonomiska problem i framtiden, denna effekt minskar dock när man plockar in andra faktorer i analysen. Vidare verkar det som att de som var mycket tävlingsinriktade angående sin framtid, även när man plockade in de andra faktorerna, hade en större sannolikhet att vara döda i framtiden. Vidare framkom det i studien att den grupp som minst hade eftersträvat en högre utbildning var de som inte tänkte något speciellt om framtiden. Dessutom såg författaren att ungdomarnas sociala klass till stor grad påverkade hur de såg på framtiden.(Alm, 2011:556-560).

Det som denna studie visar är att beroende på hur man upplever sin framtid kan det

påverka hur ens framtid kan se ut. Den tar upp vilka sätt att se på framtiden som verkar leda till en högre mortalitetsrisk samt vilken som minst leder till en högre utbildning. Studien visar alltså att hur man tänker ta sig an framtiden kan få olika utfall, även om sociala bakgrunder även det spelar en roll. Här nedan följer en annan studie som tar upp hur hoppfulla framtidsförväntningar, och att man reglerar sig själv efter dem, kan ge positiva resultat i framtiden.

En annan studie av Schmid, Phelps och Lerner (2011) har studerat hur positiva och hoppfulla framtidsförväntningar som man anpassar sitt beteende efter, för att uppnå dem, leder till en positiv utveckling hos ungdomarna. Syftet med studien var att se om ungdomarna reglerade sig medvetet för att uppnå vissa mål (intentional self-regulation, ISR) samt om deras hoppfulla syn på vad framtiden bär med sig ledde till en utvecklingseffekt som var positivt laddad (positive youth development, PYD). För att kunna förstå hur relationerna mellan dessa faktorer, hoppfulla förväntningar på framtiden och självreglering, skulle kunna ge en PYD har författarna använt sig av en 'development systems theory' som ramverk. Schmid et. al. (2011: 1129) har samlat in sin data från 4-H studien av positiv ungdomsutveckling, vilken är en långtids studie där deltagarna valdes ut genom att de genomfört ett minimum av 2 tester mellan årskurs 7-9, samt har författarna kollat upp vilken nivå av utbildning som modern har som mått på deras socioekonomiska status. Efter att ha använt sig av en 'structural equation modeling' (SEM) modell för att se sambanden, kom författarna fram till att hoppet om framtiden och ungdomarnas självreglering, målinriktat beteende, ofta ledde till en positiv utveckling hos dem. (Schmid et. al., 2011:1128, 1131, 1133).

Denna studie visar likt Alms (2011) studie att den egna attityden mot framtiden kan påverka hur den ter sig. Vidare tar denna studie upp att positiva förväntningar på sin framtid och att man reglerar sig för att nå sina mål, kan leda till en positiv utveckling hos ungdomarna. Schmid et. al.(2011) studie visar att en positiv attityd också kan leda till en positiv framtid, om man anpassar sitt beteende efter de mål man vill uppnå. I studien som jag kommer att redogöra för här nedan, har också framtidsförväntningar en positiv inverkan på ungdomarna och leder till att de i mindre utsträckning brukar våld.

Att en positiv syn på framtiden också leder till en mer positiv framtid visar även studien av Stoddard, Zimmerman och Bauermeister (2011), som handlar om hur afroamerikaner som är underpresterare i "high school" (svensk motsvarighet: gymnasiet) och deras sätt att tänka på framtidens kan få dem att minska sitt bruk av våld. Syftet med studien är att se hur, under "high school", våldsamma beteenden och framtidsorienteringens relation ser ut. Vidare hade författarna en hypotes om att om man tänkte mer på framtiden så minskade också över tid ens våldsamma beteende. Författarna följde ungdomarna under 10 år, från skolåren till det tidiga vuxenlivet, de valde vidare ungdomar som troligtvis skulle hoppa av skolan som deltagare till studie och datan samlades in genom strukturerade intervjuer på ca 1 timme var. Denna studie resulterade i att man kom fram till att ju mer man tänkte på framtiden desto mindre våld utövade man, alltså att en stark framtidsorientering ledde till ett mindre våldsamt beteende. (Stoddard et. al., 2011:240-242).

Den ovan nämnda studien visar även den på de positiva effekter som framtidstänk kan leda till, att ju mer man tänker på framtiden ju mindre våldsamma beteenden utövar man. Det visar, enligt mig, att det är bra att tänka på framtiden och vad den kan föra med sig, då detta kan göra att man väljer bort destruktiva beteenden för att istället försöka nå den framtid man

ser framför sig.

I detta tema har jag tagit upp hur ungdomarnas attityder och tankar om framtiden leder till vissa utfall i deras faktiska framtid. Det handlar med andra ord om att ungdomarna anpassar sig själva efter det som de ser att framtiden bär med sig, en positiv attityd och syn på framtiden ger troligtvis också en mer positiv framtid, än om man hade en negativ eller ingen attityd mot framtiden.

2.3. Familj och bakgrund

Här nedan kommer jag att redogöra för forskning som visar på hur ungdomarnas familj och bakgrund kan hjälpa till att forma deras visioner om och ambition för framtiden. Den första studien jag vill ta upp behandlar hur familjeförhållanden kan påverka om man söker högre utbildning eller inte. Studien är gjord av Jon Lauglo (2011) och behandlar just hur politiska och samhällsdiskussioner (politisk socialisation) i hemmet ofta leder till att ungdomarna strävar efter en högre utbildning. Syftet med studien är alltså att undersöka om samtal om sociala och politiska ämnen har en positiv effekt på hur ungdomar presterar och strävar efter i sin framtid (som jag tolkar Lauglo, 2011). I studien deltog 5149 elever, från 47 olika skolor, som gick i de tre högsta årskurserna i den obligatoriska utbildningen i Norge och var mellan 13-16 år gamla. Lauglo (2011:58-59) kom i sin studie fram till att ju mer man pratade om samhällsproblem och politik inom familjen desto bättre presterade ungdomarna i skolan. Vidare framkom det att de som ibland till ofta talade med sina föräldrar om politik och samhällsfrågor mer strävade efter att ta en högre utbildning (Lauglo, 2011:58-64).

Studien kom alltså fram till att det familjeförhållande man hade och om man talade om aktuella frågor med sina föräldrar hade en positiv inverkan på hur man presterade och att det också ledde till en ökad ambition till att söka högre utbildningar. Det handlar om att familjen kan påverka individen till att i sin framtid vara mer ambitiös och att sträva efter att utbilda sig vidare. Denna artikel behandlade mer det framtida akademiska livet, medan nästa artikel (som kommer att redogöras för nedan) mer behandlar hur ens bakgrund kan påverka vad man har för framtida drömyrke.

Howard, Carlstrom, Katz, Chew, Ray, Laine och Caulum (2011) har i en studie undersökt om kön, etnicitet och socioekonomisk status har något samband med vad ungdomar drömmer om att arbeta som i framtiden. Syftet med studien är att göra en ny undersökning om vad ungdomar vill ha för yrke och hur kön, etnicitet och socioekonomisk status kan påverka dessa karriärval. Det deltog 22,136 ungdomar som gick i åttonde och tionde klass i mellanvästra USA. Den demografiska data som behövdes samlades in genom 'the state department of public instruction' och all data rörande ungdomarnas ideala yrke samlades in mellan 2005-2007. Författarna kom fram till att yrken med en hög socioekonomisk status eftersöktes mer av kvinnor, de som redan hade en bra socioekonomisk status samt skillnader rörande etniciteten, vidare strävade kvinnorna även efter jobb som krävde en högre utbildning än vad killarna gjorde samt fanns det skillnader även här mellan olika etniciteter och socioekonomisk status. I studien framkom det att alla dessa tre faktorer, etnicitet, kön och socioekonomisk status, verkar ha en inverkan på vilka yrken ungdomarna hade som ideal, även om socioekonomisk status inte hade så mycket effekt för sig själv utan mer tillsammans med de andra variablerna. (Howard et al., 2011:98-108).

Den ovan nämnda studien behandlar alltså hur ungdomarnas bakgrund, etnicitet, kön och

socioekonomisk status, verkar inverka på vilka drömyrken som ungdomarna har. Detta betyder med andra ord att faktorer som man själv inte kan påverka kan ha en effekt på vad man väljer att ha som dröm- och ideal yrke. När det gäller våra val att planera vår framtid påverkas vi nog av saker som vi inte själva kan påverka, som kön och etnicitet med mera.

I detta tema har vi sett att både familjen och faktorer som ungdomarna själva inte kan påverka har en inverkan på deras val av framtida utbildning och drömyrke. Det visar på att man påverkas av mycket mer än tydliga samhälleliga krav, utan att man kan påverkas av saker som man nog inte själv reflekterar över. Det finns alltså hela tiden faktorer som påverkar oss som vi inte kan kontrollera.

2.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Den forskning som har tagits upp ovan har behandlat hur ungdomarna själva ser och upplever framtiden, hur dessa förväntningar på framtiden kan influera verkligheten samt hur familj och bakgrund kan spela en roll i hur ungdomarna ser på sin framtid. Forskningen i det första temat kommer fram till att om man är självkritisk leder det också ofta till att ens förväntningar på framtiden är mer negativa. Vidare framkom det i detta tema att det kan råda en skillnad mellan det som ungdomarna hoppas att framtiden bär med sig och vad de verkligen förväntar sig av den. Under det andra temat berörde forskningen mer hur ens inställning till framtiden får positiva efterverkningar i verkligheten. Det som kom fram var bland annat hur om man såg positivt på framtiden eller hade en framtidsvision så ledde det också till att de fick en mer positiv framtid. I det sista temat togs det upp hur familjeförhållanden kan påverka ungdomar till att söka högre utbildning samt hur ungdomarnas bakgrund kan påverka hur de väljer sitt drömyrke.

Det som den här forskningen tillsammans tar upp är hur ungdomarna ser på och skapar sina förväntningar och visioner om framtiden. Vidare finns det många faktorer som kan påverka detta och även hur dessa visioner inspirerar och får efterverkningar i deras framtid. Det är alltså viktigt när man studerar hur ungdomar ser på sin framtid att man är medveten om deras bakgrund, så att man vet vad som är med och påverkar deras visioner. Dessutom visar denna forskning på att det är en skillnad mellan vad de önskar skall ske och vad de tror kommer att hända i framtiden.

3. Teoretisk och begreppslig referensram

Här nedan kommer jag att redogöra för de teorier som i denna studie kommer att utgöra min teoretiska förståelse och som jag kommer att utgå från i min studie. De teorier och begrepp som jag anser lämpliga utifrån mitt syfte är Giddens teori om reflexivitet samt hans begrepp ”livsstil” och ”livsplaner”. Vidare kommer jag att nedan presentera Sennetts teori om flexibilitet, som tar upp hur viktigt det är att vara flexibel i dagens samhälle. Vidare kommer jag också att redogöra för begreppet ”governmentality”, som behandlar hur man utan att tänka på det kan anpassa sig till samhällets krav och förväntningar. Dessa teorier och begrepp kan hjälpa till att ge förklaringar till varför ungdomarna tänker på sin framtid och vad som de prioriterar som viktigt.

3.1. Giddens om reflexivitet, livsstil och livsplaner

Enligt Giddens (1997:13) är självet ett reflexivt projekt som går ut på att upprätthålla berättelser av en biografisk karaktär som är både sammanhängande och evigt ändrande. Med andra ord innebär självets reflexiva projekt att vårt själv aldrig blir klart eller är statiskt, då det hela tiden ändras och revideras. Trots detta finns det något sammanhängande som visar en bild av vem man är, en självidentitet. Detta projekt tar plats i en miljö där möjligheterna av valmöjligheter först har gått igenom abstrakta system (Giddens, 1997:13). Det handlar om en process som konstituerar självidentiteten genom att man gör självberättelser, eller biografier, som är reflexivt uppbyggda (Giddens, 1997:276). Med andra ord är självets reflexiva projekt något som hela tiden pågår och ändras genom bland annat reflexiviteten.

Med reflexivitet menar då Giddens (1997:23,30) att man reflekterar kring olika aspekter som rör det sociala livet, med andra ord att man tar till sig ny information/kunskap som kan ändra dessa aspekter och man tillåter även att dessa ska ändras. Som jag ser det, handlar det om att man funderar och tänker kring olika saker (aspekter) samtidigt som man låter ny kunskap, ny information som man inte hade förut, omforma de saker (aspekter) om vilka man tänker. Det handlar alltså om en aktiv process. Vidare menar Giddens (1997:30) att modernitetens reflexivitet syftar på denna tendens, att man hela tiden gör ändringar av det man vet när man får tillgång till nya kunskaper. Som jag tolkar det, att man även tänker reflexivt eller reflekterar över de val man gör och vilka valmöjligheter man har. När man agerar tänker man alltså på vad denna handling kan föra med sig och om den ens är möjlig att utföra. Utifrån dessa valmöjligheter gör man en mängd val som kan generera en bild av vem man är, som jag ser det.

De val man gör pekar ofta på någon form av livsstil. En livsstil är, enligt Giddens (1997:101), de praktiker som en person utför, och dessa kan vara både mer eller mindre integrerade. En livsstil blir enligt de villkor som högmoderniteten ställer inte bara något vi följer, utan det finns ett tvång på oss att göra det, vi blir tvungna att välja både val och därmed även livsstil. Valet av livsstil är inte statiskt utan då självidentiteten är relativt rörlig blir också livsstilen reflexivt öppen mot att ändras (Giddens, 1997:102). Det som då kan påverka valet av livsstil är bland annat socioekonomisk status, grupptryck och även förebilder som är synliga (Giddens, 1997:103). Vidare är ens livsmöjligheter också avgörande för vilka val angående vilken livsstil man har (Giddens, 1997:107). Med andra ord handlar livsstil om att man väljer olika val som man vill ska visa vem man är.

Då individerna har många olika livsstilar som den kan välja mellan blir det väldigt viktigt att göra en strategisk livsplan, att livsplanera och strukturera upp sitt liv (Giddens, 1997:106). Vidare menar Giddens att det som är grundläggande i den reflexivt ordnade bana som självet följer, är livsplaner. Alltså för att det reflexiva självet skall veta vart de ska ta vägen och vilken bana det ska följa måste man först planera hur man vill att ens liv ska vara, med andra ord livsplanera. Det handlar om att kunna förbereda sig för handlingar i framtiden, och för detta spelar livsplaner en stor roll. Men, menar Giddens, livsplanerna måste inte innebära att man strategiskt förbereder sig för framtiden, det handlar mer om att tiden har strukturerats på ett visst sätt.

Som jag ser det, går reflexivitet hand i hand med både livsstil och livsplaneringen. Detta då man tänker och reflekterar över hur man vill att folk ska uppfatta en samt hur man vill att ens framtid skall bli. Som nämnt ovan pekar ens val ofta på en livsstil, och man kan då välja att göra val som visar en viss bild av en själv. Det finns alltså utrymme för reflektera över hur man vill uppfattas eller vem man är och därefter göra val som visar detta. På samma sätt kan man tänka reflexivt över vad man vill nå i framtiden och därmed planera vilka val man ska göra för uppnå det, vilken väg som är bäst lämpad för målet. Giddens tycker att livsstil är kopplad till reflexiviteten, och ger ett intressant exempel på detta. När man väljer vilka val man gör, tänker man ofta reflexivt om vilken bild man vill projicera samt vilka som bär med sig mest fördelar för en själv. Lika så när man tänker på sin framtid och vad man vill ha ut av den, reflekterar man även här vem man vill vara om ett antal år, vad som står i ens makt att göra och vilka fördelar respektive nackdelar som finns. Detta ger även det ett bevis på reflexivitet, enligt mig. Därför anser jag att denna teori passar min studie om hur ungdomar ser på sin framtid, då jag vill se om de tänker reflexivt om den samt om de har några livsplaner som de vill följa.

3.2. Sennett om flexibilitet

Sennett (1999:46) menar att flexibilitet som ett begrepp har uppkommit genom att man försökte att förklara hur trädet böjde sig för vinden och sedan räta på sig igen. Det är denna böjande aspekt som har gett flexibilitet den betydelse som handlar om hur människor böjer sig efter olika krafter. Sennett menar alltså att det handlar om att krafter från världen böjer individens själv åt olika håll. Med andra ord handlar flexibilitet om att man är *flexibel*, alltså kan böja sig själv åt olika håll och ändra på sig själv för att passa de krav som världen just nu ställer på en. Det handlar alltså om att vara öppen för förändringar och villig att förändra sig själv. På detta sätt blir flexibilitet en maktfaktor i dagens samhälle.

Vidare menar Sennett (1999:48) att nätverken blir lösare och att man rent teoretiskt skulle kunna plocka bort en del för att ersätta den med en annan. Med nätverk, tolkar jag det som de system som finns inom företag och även bekantskaper, att man inte fäster sig vid något för att det lätt kan ersättas med något/någon annat/annan. Genom att företagen då vill visa att de är flexibla kan duktiga arbetare få sparken och vissa företag kan överges eller göras om till oigenkännlighet (Sennett, 1999:51). Detta skapar osäkerhet hos de arbetare som är kvar på företagen, då de inte kan fokusera på jobbet när de helat iden undrar om de ska få sparken i nästa våg (Sennett, 1999:50). När företagen försöker att vara flexibla gör de att arbetarna blir osäkra, och det finns ingen säkerhet eller trygghet längre. Som jag ser det, tvingar denna osäkerhet individerna till att vara mer flexibla då de måste kunna anpassa sig till de snabba

svängarna som företaget, arbetsmarknaden eller världen kan ta. Detta bidrar också till att man inte vill sätta sin tillit till jobbet, och då det inte ger individen säkerhet måste den försöka att vara flexibel och anpassa sig till nya förhållanden. Sennett (1999:89) menar vidare att något som är mer vanlig nu är att man är överkvalificerad för jobbet man utför. Det handlar alltså om att man bör kunna mycket om allt för att kunna vara slagkraftig på arbetsmarknaden.

Om man inte upplever att ens jobb kan ge trygghet och säkerhet, då företaget när som helst kan säga upp en, blir man hela tiden utsatt för risker. Sennett (1999:82) menar att man inte vill utmana ödet när man tänker på vilka risker man är villig att ta för att nå mer säkerhet, pengar eller utveckling. Vidare menar Sennett (1999:80) att det blir allt vanligare i dagens samhälle att ta risker, risktagande är inte längre begränsat till väldigt äventyrliga personer utan blir allt vanligare en börda hos massorna. Men det finns ingen säkerhet i risktagandet och man tenderar till att tänka på vad som kan gå förlorat, det finns alltså inte bara positiva utfall av risktagandet (Sennett, 1999:82). Att ta en risk innebär att man förflyttar sig från en plats till en annan (Sennett, 1999:84). Risktagandet blir även ett prov på ens karaktär, där det viktigaste är att ta chansen även om man vet att man med stor sannolikhet kommer att misslyckas, men det viktigaste är att försöka (Sennett, 1999:90). Men att hela tiden vara utsatt för risker kan urholka ens karaktär då man hela tiden börjar om, eftersom man aldrig vet om nästa drag kommer att vara bra eller dåligt (Sennett, 1999:84,82). Det handlar alltså om att man måste våga riskera något för att vinna något. Viljan att ta risker hänger även ihop med att vara flexibel, man måste kunna vara flexibel nog att ta risker för att kunna gynnas av det.

Gällande ungdomar tar Sennett (1999:93) upp att man ofta kopplar ihop ungdomlighet med flexibilitet, alltså att ungdomar är mer flexibla än äldre personer. Inom den flexibla världen finns det alltså en betoning på yngre arbetare och ungdomar (Sennett, 1999:93). Varför ungdomar anses vara mer flexibla, hänger nog ihop med att de troligtvis inte har skaffat familj än och/eller är mer öppna för att flytta på sig för ett jobb. Det finns kanske här en större benägenhet till att ta risker och därmed även visa på en stor flexibilitet. Jag tycker att Sennetts (1999) teori om flexibilitet passar min studie då jag vill se om dagens ungdomar är villiga att ta risker och/eller anpassa sig till en evigt förändrande värld. Med andra ord om ungdomarna ser på sig själva som flexibla eller om de hellre vill ha en stabil tillvaro och en säker lön.

3.3. Governmentality

Enligt Börjesson och Rehn (2009:49) handlar governmentality om hur samhället genom olika statsapparater formar individerna till att bli väl fungerande samhällsmedborgare. Det handlar vidare om hur individen internaliserar de krav som samhället ställer på den, därmed blir dessa krav en del av den egna mentaliteten. Börjesson, Palmblad och Wahl (2005:28) menar att individen för att anses civiliserad, måste jobba med sig själv och styra sig själva i en riktning så att de kan uppnå ett civiliserat tillstånd. Det handlar om att människan måste böja sig för de krav och normer som civilisation(en) har, att man är endast fri om man gör exakt vad som förväntas av en (Börjesson et.al., 2005:29). Alltså är det endast de som klarar sig utan korrektion, det vill säga gör det rätta, och följer de moraliska påbud som samhället har som till fullo kan njuta av medborgarskapets frihet (Börjesson et.al., 2005:66). Så länge man gör det som man gör som samhället förväntar sig, anses man vara en bra medborgare samt att man är fri att göra som man vill. Det bildas alltså en dubbelhet, individen är fri så länge som den gör det som förväntas av den. Då detta är internaliserat är det inte säkert att individen själv

reflekterar mycket över detta.

Det som Börjesson, Palmblad och Wahl (2005:28) menar är att den avancerade liberala demokratin har för fokus är att den används som en styrningsmentalitet, som leder till att individerna själva blir tvungna att aktivt styra sig själva. Medborgaren måste här själv ta en aktiv roll i att styra och anpassa sig själv efter de krav och normer som samhället har ställt upp. Man vill liksom förr att folket ska samlas kring normer, som är anpassade för tiden och gemensamma, detta händer dock nu genom att samhället fostrar medborgaren till ett positivt subjekt av en bestämd karaktär (Börjesson et. al., 2005:64). Samhället har alltså fostrar individerna till att bli välfungerande samhällsmedborgare som (nästan) per automatik följer de normer och regler som finns. Med andra ord individen styr sig själv och anpassar sig efter de krav som samhället ställer på den.

Börjesson, Palmblad och Wahl (2005:29) menar att de idéer som finns om välfärden och det goda samhället, på en djupare nivå disciplinerar. Detta genom att ideologier om välfärden också leder till sätt att normalisera befolkningen, då välfärdsarbetet skapar sätt att kväva och ändra beteende och attityder som kan skapa störningar i den sociala ordningen, som man eftersträvar. Som nämnt ovan måste individerna följa de normer som samhället har satt upp för att bli en medborgare, detta medför att medborgarskapet är något som man ska kvalificeras för och inte är en rättighet. (Börjesson et.al., 2005:29). Man blir alltså inte en medborgare förrän man har anpassat sig till de normer och krav som samhället ställer. Ofta är dessa normer och krav från samhället något som man lär sig under sin uppväxt, genom exempelvis skolan, då vi föds in i färdiga system som vi sedan lär oss att följa (Börjesson & Rehn, 2009:49). Man vill, enligt Börjesson, Palmblad och Wahl (2005:66), minska avvikelserna från normen genom att försöka få sociala skötsamhetsnormer att fastna hos individen.

Även om sätten att styra individen på har förändrats, så kvarstår normativiteten på samma nivå. Nu har ansvaret flyttats ner från samhället till individen och eleven. I skolan får eleven eget ansvar över sitt lärande och den för med sig livets kunskap, där den förväntas att fixa till de brister som den har gällande den sociala flexibiliteten. Den elev som då inte vill jobba med sig själv och förbättra sig för att bli en duktig medborgare, kan få hjälp och stöd, och på så sätt korrigeras. (Börjesson et. al., 2005:66). Här handlar det om att elever lär sig att anpassa sig efter samhällets normer och krav.

Sammanfattningsvis handlar governmentality om att internalisera de skötsamhetsnormer, som samhället vill att befolkningen skall följa. Med andra ord att styra individerna till att vilja samma sak som samhället vill ha ut av den, alltså att göra 'det rätta' och därmed bli välfungerande medborgare (Börjesson et. al., 2005:68). Det handlar om att reglera sig själv efter de krav som samhället har för att uppnå en villkorad frihet och medborgarskap.

3.4. Sammankoppling av teorin

Ifall jag då ska titta lite på hur dessa olika teorier kan gå ihop och vart de skiljer sig åt. Som jag ser det, kan man koppla reflexiviteten hos Giddens (1997) till flexibiliteten hos Sennett (1999). Detta då reflexivitet handlar om att reflektera över sig själv, sitt förflutna, sin framtid och nuet. Då flexibilitet handlar om att böja sig för att passa de krav som samhället ställer på individen, kan man se det som ett reflexivt beslut som individen fattar. Om man istället kopplar flexibilitet till begreppet governmentality, får det en helt annan innebörd. Genom att governmentality handlar om att ta samhällets krav och göra de till en del av ens egna mentalitet

samt att följa dessa krav (Börjesson & Rehn, 2009; Börjesson, Palmblad & Wahl, 2005). När flexibilitet kopplas till detta begrepp får det en mer dystert innebörd, den får då betydelsen att den sker nästan per automatik och inte som resultatet av ett reflexivt val.

Som jag ser det, finns det ett väldigt motstånd mot att förena reflexivitet och governmentality. De blir som två olika sidor av ett mynt, antingen är man reflexiv i sina beslut eller så fattar man den automatiskt i enlighet med samhällets krav. Då reflexivitet, enligt Giddens (1997), handlar om att man är en aktiv aktör som fattar sina val och beslut, det är en reflekterande process som skapar reflexivitet. Medan governmentality handlar om att man utan större eftertanke anpassar sig efter samhällets krav och normer (Börjesson & Rehn, 2009; Börjesson, Palmblad & Wahl, 2005). På detta vis, ser jag det som en smärre omöjlighet att förena dessa två teorier eller att de kan komplettera varandra, de är nog mer motsatser till varandra. Två olika poler mellan vilka individen svävar, där individen tror sig vara reflexiv men egentligen är mer dragen åt governmentality hållet.

Sennetts (1999) teori kan vara gemensam för både Giddens (1997) teori och teorin om governmentality (Börjesson & Rehn, 2009; Börjesson, Palmblad & Wahl, 2005). Detta då Sennetts teori kan stödja både Giddens och governmentality begreppet, genom att beroende vilka glasögon man har på sig kan se hans teori som antingen reflexiv eller styrd av governmentality.

4. Metod

Här nedan kommer jag att redogöra för den metod jag har valt att använda mig av i denna studie, hermeneutik. Vidare kommer jag att ta upp hur jag har gått tillväga i min studie, det vill säga hur jag har samlat in min data och hur jag sedan har analyserat den.

4.1. Hur kan man uppleva framtiden?

Mitt syfte med denna studie är att få en djupare förståelse av hur dagens ungdomar *upplever* sin framtid, men hur kan framtiden upplevas eftersom det inte har hänt än? För mig är framtiden något som är närvarande i nuet, då man hela tiden förhåller sig till den och väljer olika val som kommer få vissa, förväntade utfall i framtiden. På detta vis blir framtiden något levande och ständigt närvarande i nutiden, vilket också ungdomarna borde känna om framtiden. Ungdomarna, i min studie, befinner sig i en punkt i livet där de tänker mycket på framtiden; hur de vill att den ska vara, vad de vill göra och vad de drömmer om. Genom att i så stor grad tänka på framtiden, blir den också närvarande för ungdomarna och därmed kan de uppleva framtiden, även om den inte har hänt än. När jag tänker på det förflutna, nutiden och framtiden, ser jag dem som sammanbundna; nutiden präglas både av det som har hänt i det förflutna samt av hur man vill att framtiden skall bli. Nuet påverkas alltså till stor del av hur man vill att ens framtid skall bli, men även vad man har gjort i det förflutna. På detta sätt blir framtiden närvarande och levande i nuet, och gör att man kan *uppleva* framtiden genom dess närvaro i nutiden.

Genom att använda ordet *upplevelse* menar jag på något mer komplext, större och allmänt än om man skulle använda orden *ser på* eller *förväntningar*. När jag tänker på ”hur ungdomar *ser på* sin framtid?”, pekar det på något specifikt som de ser på rörande sin framtid och samma sak med *förväntningar*. För mig pekar *förväntningar* och *ser på* på något mer specifikt med ett mindre djup och är mindre subjektivt/individuell, medan *upplevelse* blir mer personligt och visar på ett djup i hur framtiden är närvarande för ungdomarna. På detta vis anser jag att man kan säga att ungdomarna *upplever* sin framtid.

4.2. Hermeneutik

Jag har valt att använda mig av en hermeneutisk ansats i denna studie, då jag vill nå en djupare förståelse än vad jag skulle nå med en annan ansats dessutom vill jag kunna tolka mitt material för att nå denna förståelse. Här nedan kommer jag att ta upp grundtankarna inom hermeneutiken och där även argumentera för varför jag har valt den. Vidare kommer jag att kort beröra de brister som finns med metoden.

Filosofin om hermeneutiken handlar om att man försöker att nå förståelse genom tolkning (Dahlberg et. al., 2008:65). Ödman (2004:71) menar att tolkning även är det huvudsakliga sättet att få kunskap på, och att man inom hermeneutiken söker efter förståelse. Förståelse handlar om att förstå något, hur det fungerar medan tolkning är metoden för att förstå. Tolkning handlar alltså om att försöka att förstå det man upplever, med andra ord få upplevelsen att likna något man relaterar till och förstå. Men tolkningen är inte bara ett verktyg underkastat förståelsen, menar Heidegger (genom Ödman, 2007:26) utan det sker istället ett samspel mellan dessa två. Ödman (2007:57) tar även upp att tolkningar sker genom att vi tyder tecken, och därmed visar vi att vi har sett på en sak som något (med andra ord sett

något som något). Man vill alltså tolka utsagor och berättelser och att försöka att nå en förståelse om det som respondenterna har sagt. Denna förståelse nås genom att man tolkar och ger mening åt det som de har tagit upp. Betoningen inom hermeneutiken ligger alltså på att tolka och förstå, detta passar mitt syfte då jag är ute efter att tolka och på så sätt nå en djupare förståelse för hur dagens ungdomar ser på sin framtid.

Ödman (2004:75) menar vidare att förståelse och tolkning är sammanbundet med förklaring, detta då vi ofta når en förståelse genom att förklara något och vi kan ju inte ge en förklaring om vi inte nått en förståelse om det först, därmed bygger tolkningar ofta på förklaringar. Man pendlar i den hermeneutiska processen mellan förklaring och förståelse samt vidare blir då tolkning, där man visar sin förståelse som man har ändrat med bakgrund av förklaringarna, en syntes mellan dessa två (Ödman, 2004:76–77). Med andra ord är det i tolkningen som förklaring och förståelse möts. Denna hermeneutiska process vilar på ett fundament som består av förförståelsen .

Förförståelsen spelar en roll i vår förståelse, menar både Gadamer och Heidegger (genom Ödman, 2004:75) då man måste ha en förförståelse för att kunna förstå något. Denna förförståelse består av bland annat tidigare erfarenheter, kunskaper och upplevelser (Ödman, 2004:75), förförståelsen underlättar tolkningsarbetet då saker man stöter på frekvent inte behöver något tolkningsarbete (Ödman, 2007:58). Denna förförståelse är en del av den man är och därmed är det omöjligt att stiga ur den (Ödman, 2007:45). Detta medför att förförståelsen alltid finns där i bakgrunden och man erkänner här problematiken i att ignorera den helt, och därmed får förförståelsen mer spelrum. Då jag upplever problematiken med att stiga ur min förförståelse passar även hermeneutiken min studie på denna punkt.

Det är även viktigt inom hermeneutiken att det finns en dialog både mellan forskare och respondent samt forskare och material. Gadamer (genom Ödman, 2007:27-28) närmar sig detta då han menar att sökandet efter kunskap och även förståelsen rör deltagande och öppenhet, med andra ord handlar det om att försöka nå en subjekt-subjekt-relation med det 'objekt' som man tolkar, att genom öppenheten försöka skapa ett samtal med det material som man tolkar. Det handlar med andra ord om att försöka skapa en dialog med både respondenten i intervjusituationen samt vid analysen med datan. För att en dialog i hermeneutisk anda skall uppstå får man inte tvinga sig på varken respondenten och datan, samt att ser till att dialogen ske på lika villkor (Ödman, 2007:13–14). För att nå en djupare förståelse bör man alltså försöka att föra en dialog med respondenten istället för att ställa frågor och invänta svar, och att man låter respondenten prata på i dess egna takt samt att man inte tvingar sig på respondenten. Jag har i min studie försökt att använda mig en dialog istället för att bara ställa frågor och invänta svar.

En stor del av hermeneutiken handlar även om ett pendlande i tolkningsprocessen mellan del och helhet, den så kallade hermeneutiska cirkeln (Ödman, 2004:78). Cirkeln går ut på att man hela tiden kollar delarna och helheten mot varandra åt båda hållen (del-helhet, helhet-del), detta för att hjälpa till att öka förståelsen (Ödman, 2007:100). Då cirkeln, som bild, är ganska statisk och därmed inte visar hur vilt det kan pendla mellan helhet och del, dessutom visar den inte hur processdimensionen för förståelsen ser ut (Ödman, 2007:103). För att då få en bättre bild som tydligare visar hur tolknings- och förståelseprocessen ser ut har man skapat begreppet 'den hermeneutiska spiralen', likt denna spiral är förståelse- och tolkningsprocessen utan både slut och början, den är oändlig (Ödman, 2007: 104, 107). Som jag ser på den

hermeneutiska spiralen så pendlar man inte bara mellan del och helhet, utan även mellan förklaring och förståelse samt förståelse och förförståelse, detta med hjälp av tolkningen. Det handlar om att pendla mer energifullt mellan dessa saker och på det sättet jobba sig djupare ner i spiralen och därmed också nå en djupare förståelse. Spiralen visar på ett mer intensivt pendlande mellan en mängd olika aspekter, medan cirkeln mer är fokuserad på ett förhållande åt gången. Alltså att spiralen kan pendla mellan många olika förhållanden samtidigt och cirkel är mer låst till ett förhållande åt gången. Som jag ser det, kan man nå en djupare förståelse med den hermeneutiska spiralen än cirkeln. Det är på detta vis som jag uppfattar den hermeneutiska förståelse- och tolkningsprocessen som jag tänker försöka att följa i min studie. Då jag tycker att denna spiral leder till den djupare förståelsen som jag vill nå i min studie anser jag att hermeneutiken som metod är passande.

När man tittar på hermeneutiken som metod slås man av att det inte finns några konkreta steg att gå efter när man tillämpar metoden, detta ser jag som en av hermeneutikens största brister. Detta då det kan bli problematiskt att arbeta hermeneutiskt, genom att man inte vet riktigt hur man skall göra. Både Ödman (2007:235–236) och Westlund (2009:70) tar upp att hermeneutiken inte har någon arbetsmodell som är generell, detta menar Ödman (2007: 235-236) beror på att filosofin inte ger några klara steg man kan följa. När man ska arbeta hermeneutiskt får man alltså tolka filosofin och grundtankarna (de ovan nämnda) och därifrån försöka hitta steg att följa. Därför är det svårt att jobba helt hermeneutiskt, eftersom man måste tolka och översätta filosofin till ett sätt arbeta. På ett sätt kan det vara bra, så man kan anpassa metoden lite efter var man undersöker, men samtidigt försvårar det att arbeta helt hermeneutiskt. Detta innebär med andra ord att jag i min studie kommer att utgå från de grundtankar som jag nämnt ovan när jag ska tillämpa metoden. Detta kan medföra att, även om jag har alla tankar på att arbeta hermeneutiskt, min studie i slutändan inte helt har följt den hermeneutiska ansatsen. Jag strävar dock efter att arbeta med en hermeneutisk anda.

4.2.1 Förförståelsen

Inom hermeneutiken, som nämnt ovan, spelar förförståelse en stor roll. Detta då förförståelsen underlättar tolkningsarbetet, genom att människan tolkar sina upplevelser genom det hon redan har förstått. Därför är det viktigt när man arbetar hermeneutiskt att man är medveten om den egna förförståelsen, så att man kan vara öppen för fenomenet som man studerar. Under de första delarna av undersökningen har jag medvetandegjort min förförståelse genom att skriva ner den på papper. Jag har alltså gått igenom mina kunskaper om fenomenet i fokus och sedan försökt att gå in i varje intervju, med en parentes om dessa kunskaper för att vara fullt mottaglig för vad respondenterna tar upp.

I enlighet med den hermeneutiska andan kommer jag självklart låta min förförståelse få spelrum när jag ska påbörja tolkningsarbetet, detta för att kunna pendla i den hermeneutiska spiralen och komma djupare i min analys. Men för att få ut det mesta av intervjuerna och vara mottaglig för den information som förmedlas, har jag valt att kontrollera min förförståelse i intervjusituationen.

4.3. Datainsamling

Här nedan kommer jag att redogöra för hur jag har valt mina respondenter och hur jag har samlat in datan. Jag börjar med att ta upp vad jag har haft för urval, för att sedan gå vidare till

respondenterna och hur datan samlades in.

4.3.1 Urval

Jag har valt att använda mig av ett ändamålsenligt urval i min studie. Detta då Patton (2002:230) menar att styrkan i detta urval är att man kan välja respondenter som besitter mycket information. Eftersom min studie berör hur dagens ungdomar upplever sin framtid, faller det sig lämpligt att använda mig av ungdomar som går andra eller sista året på gymnasiet, detta för att de nog tänker aktivt på sin framtid, som respondenter i min studie. Ungdomarna är antingen uppvuxna och/eller boende i Flens och Katrineholms kommuner, alltså har studien tagit plats i ungefär mitten av Sörmland. Jag tror dock att den information som mina respondenter sitter på inte skiljer sig avsevärt från andra städer. Den typ av ändamålsenligt urval som jag har använt mig av är ett snöbollsurval. Detta urval, snöbollsurval, går ut på att man frågar nyckelpersoner om de vet någon som bär på information om det som studeras (Patton, 2002:237). Då jag har kontakt med personer som skulle kunna leda mig vidare till nya respondenter, faller ett snöbollsurval naturligt. Man kan lika detta urval som en kedja, där man hela tiden leds vidare till nya personer som är potentiella respondenter.

4.3.2. Respondenter

I min studie har 5 ungdomar, varav tre var 19år och två 21år, deltagit. Tre av dessa respondenter var kvinnor medan två var män, men alla gick sista året på gymnasiet. Jag har fått kontakt med mina respondenter genom mitt egna nätverk, som sedan fick ta del av studiens syfte och ett missivbrev (se bilaga 1). I missivbrevet informerades respondenterna även om vilket etiskt förhållningssätt jag skulle använda i undersökningen, samt att all insamlad information, när studien var slutförd, kommer att förstöras. Respondenterna fick bestämma var och när intervjuerna skulle ta plats, vilket resulterade i att en skedde över telefon, en hemma hos mig, en på deras skola samt två hemma hos respondenterna. Längden på intervjuerna varierades lite, men alla höll sig runt 40 minuter.

4.3.3. Insamling av data

Som metod för att samla in data i denna studie har jag använt mig av intervjuer. Kvale och Brinkmann (2010:98, 100) betonar att det är intervjuaren själv som är det viktigaste verktyget för att uppnå kvalitet på kunskapen som erhålles i intervjusituationen, samt att det är i samspelet mellan respondent och intervjuare som kunskap skapas socialt i en forskningsintervju av kvalitativ karaktär. Med andra ord handlar det om att forskaren och dess intervjuteknik är det som avgör kvaliteten på den kunskap man får ut av intervjun, detta då forskaren kan påverka respondenten och därmed även den kunskap som skapades (socialt) genom intervjun. För att då bli en skicklig hantverkare inom intervjukonsten som intervjuare bör man vara bland annat öppen, strukturerande, kunnig och vänlig (Kvale & Brinkmann, 2010:182–183). Dessa ovan nämnda egenskaper är det bra om forskaren har i intervjun, då det kan hjälpa att höja kvaliteten på den insamlade datan. I de intervjuer som har genomförts i denna studie har jag försökt att vara både öppen och strukturerad samtidigt som jag har låtit respondenten prata på i sin egen takt och väntat på att den blir klar.

Att vara öppen i intervjusituationen är även något som Ödman (2007) tar upp då man ska sträva efter en dialog med respondenten. Det är genom att vara öppen och deltagande som man kan söka kunskap och nå förståelse menar Gadamer (genom Ödman, 2007:27–28), samt att man eftersträvar en subjekt-subjekt relation med respondenten. Man vill alltså skapa ett samtal och en dialog som sker på lika villkor och där forskaren inte tvingar sig på respondenten (Ödman, 2007:13–14). Detta har jag eftersträvat i denna studie. Målet har varit att skapa ett samtal där både jag och respondenten gynnas och utvecklas. Därför har jag ansett det viktigt att se på respondenten som ett subjekt, som även den har en historia och är med att skapar kunskapen i den sociala interaktionen som utgör intervjun.

I mina intervjuer har jag utgått från en intervjuguide (se bilaga 2) där de ämnen jag vill få kunskap om finns. Jag har försökt att använda mig av öppna frågor, men ibland har det blivit mer slutna frågor då det behövdes för att skapa en dialog mellan mig och respondenten. På det stora hela har jag försökt att ställa både öppna frågor och ärligt intresserade frågor. Kvale och Brinkmann (2010:146) menar att en intervjuguide är ett manus till en intervju och kan bestå av både ämnen man vill ta upp samt förslag på frågor. Vidare menar de att dessa guider kan skilja sig åt beroende på om intervjuaren strikt kommer att följa guiden eller om forskaren kan släppa guiden och följa upp andra intressanta spår (Kvale & Brinkmann, 2010:146). I denna studie har jag mer haft guiden som hjälp om samtalet skulle flyta ut för mycket och i stället mer följt det som respondenten säger, även om jag har utgått från guiden när jag har ställt följdfrågor för att garantera att jag får med de ämnen jag var intresserad att undersöka. Då jag har vart ute efter att skapa en dialog med respondenten ville jag inte guiden skulle haka upp samtalet eller styra respondenten.

4.4. Analysförfarande

Som jag nämnt ovan är den största utmaningen med det hermeneutiska arbetssättet att det inte finns några konkreta steg att arbeta efter. Detta innebär också att olika forskare har olika sätt att jobba hermeneutiskt, man måste själv hitta sin väg för att arbeta hermeneutiskt. Man får utifrån de filosofiska grundtankar (som nämnts ovan) samt tolkningsprocessen, försöka att hitta en struktur att följa. Här nedan kommer jag att utifrån de grundtankar, som jag nämnt ovan, och tolkningsprocessen hos Ödman (2007:97–107) att visa hur jag har gått tillväga i min analys.

4.4.1. Tolkningsprocessen

Det är genom att tolka som man uppnår en förståelse, genom att då sätts ens upplevelser i kontrast till sin förförståelse, alltså det man redan vet, kan man bearbeta sina upplevelser och erfarenheter. När man stöter på samma sak flera gånger, krävs det inte så mycket tolkning då vi redan har en förförståelse om det, men då det saknas en förståelse som tolkning hjälper oss att förstå. Processen att tolka för att förstå, handlar dels om att ge mening åt det människan upplever men även att frilägga mening. Man kollar med andra ord den nya informationen eller erfarenheten med det man redan vet, på så sätt byggs en brygga mellan det förflutna och framtiden som hjälper oss att nå förståelse. Det är när man sedan blickar mot framtiden som man frigöra mening, ge den mening samt att uppnå en förståelse.

Ödman (2007:97) liknar tolknings- och förståelseprocessen vid ett pussel, där man först inte vet vart man ska börja så man experimenterar sig fram och tillslut börjar bitar falla på

plats. När bitarna faller på plats och man börjar se små helheter blir det svårt att slita sig, man börjar tolka det olika små helheterna man har framför sig och man försöker att förstå. Det är genom att sedan koppla delarna till en helhet som pusslet kan bli färdigt, att se om den biten passar där och ger en större förståelse av helheten. Tillslut sitter man där och tittar på det färdiga pusslet och den helhet som den visar. Här syns det tydligt att även de mest kluriga bitarna passar i detta mönster. (Ödman, 2007:97–98). Det handlar med andra ord om att man till en början börjar att se hur delarna passar ihop och hur de kan bilda egna små helheter. Genom att sedan börja koppla delarna mot en helhet, och tolka dem för att förstå, som man kan nå en helhet. Man börjar alltså med att försöka att se små helheter som kan peka på en större helhet. Nu börjar man närma sig den hermeneutiska cirkel, som går ut på att man pendlar från del till helhet och helhet till del. Det är genom detta pendlande som förståelse kan uppnås. Förförståelsen spelar även den en roll i hur vi förstår, då man måste ha en förförståelse som är historiskt grundad för att kunna förstå något. Genom att svänga mellan del och helhet, men även mellan förståelse och förförståelse, börjar cirkeln övergå till en spiral. I spiralen hänger förändringar i förståelsehorisonten harmoniskt ihop med att kunskapsprocessen ändras. Den hermeneutiska spiralen ger en bättre bild av hur pendlingarna i förståelse- och tolkningsprocessen kan se ut. (Ödman, 2007:100–105).

Som jag nämnt ovan i hermeneutikens grundtankar, är det även viktigt att man för en dialog med sitt material. För att en givande, hermeneutisk dialog skall uppstå får man inte tvinga sig på materialet, utan att man försöker att föra ett samtal med datan. Jag har strävat att i min analys att ha ett samtal med mitt material. Att låta det tala för sig själv, utan påtryckningar från mig.

I mitt analysarbete (som kommer att redogöras mer utförligt i resultat-delen) började jag med att titta på varje intervju för sig själv. Efter att ha fått en bild av varje intervju såg jag hur jag kunde pussla ihop olika delar till mindre helheter, dessa helheter kallar jag teman. När jag sedan går djupare i analyser ser jag hur dessa mindre helheter gick ihop till större helheter som gav en försmak på helheten. När jag sedan fortsatte med tolkningen såg jag hur dessa helheter gick ihop till en helhet, en förklaring på hur dagens ungdomar upplever sin framtid. Under de senare stegen i analysen lät jag teori, forskning och förförståelse spela en stor roll i mina vidare tolkningar.

4.5. Etik

När det gäller mitt etiska förhållningssätt under studiens gång, så har jag följt de forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet har utformat. Dessa principer består av fyra stycken krav; samtyckeskravet, nyttjandekravet, konfidentialitetskravet samt informationskravet (Vetenskapsrådet, 2012-04-21). Jag har i min studie strävat efter att uppfylla dessa krav genom att respondenterna har informerats om studiens syfte och att det är frivilligt att delta, detta innebär även att de när som helst kan välja att hoppa av studien. Vidare har jag berättat hur den insamlade informationen kommer att behandlas, samt att allt inspelat material efter avslutad studie kommer att raderas. För att främja konfidentialitet i min studie har jag kodat bort respondenternas namn och därmed kommer det endast vara jag, som forskare, som vet deras sanna identitet. Jag har innan genomförd intervju gett mina respondenter ett missivbrev som tar upp syftet med studien och mitt etiska förhållningssätt (se bilaga 1).

5. Resultat

Här nedan kommer jag att redogöra för vad som jag har kommit fram till i denna studie. Jag kommer att redogöra för mitt resultat genom att först ge en kort sammanställning av de genomförda intervjuerna och respondenterna. Sedan kommer jag att gå djupare i tolkning och presentera olika teman som ju djupare man kommer i analysen går ihop till en helhet.

I min analys börjar jag med att gå igenom intervjuerna ett antal gånger och sedan gör jag små sammanfattningar på varje intervju. Sedan plockar jag ut det som var gemensamt för alla eller majoriteten av respondenterna och sammanfattar dem i en kort sammanfattning. Därför börjar jag mitt resultat med att ge en kort presentation av varje respondent och dess framtidsplaner och därefter ett kort stycke om vad som var gemensamt för respondenterna. Detta för att påbörja mitt pendlande mellan del och helhet. I nästa steg i mitt tolkningsarbete börjar jag titta på det som var gemensamt för alla respondenterna och detta resulterade i några små helheter som jag kallar teman. Ur materialet reser sig sju olika teman som visar på olika aspekter av hur dagens ungdomar såg på sin framtid. Vidare i mitt pendlande mellan del och helhet, och nu även förklaring, förståelse och förförståelse såg jag att dessa teman i Fas 2 gick ihop till större helheter. Med dessa nya teman började en helhet av hur ungdomarna upplevde sin framtid framträda. I det sista steget i min analys försöker jag i sista fasen i mitt analysarbete knyta ihop de olika tolkningarna jag har gjort genom hela analysen. Detta för att visa på helheten och även kunna ge svar på min frågeställning.

5.1 Fas 1: Individens bakgrund

I enlighet med hermeneutiken och dess betoning på att pendla mellan delarna och helheten, började jag mitt analysarbete med att jobba med varje enskild intervju för sig själv. Detta för att få delar som sedan blir lättare att sätta ihop till en helhet. När jag sedan har både delar och en helhet, går det lättare att börja pendla mellan dem och på så sätt jobba sig djupare i analysen. Så här nedan kommer nu en sammanställning av varje intervju.

5.1.1. Respondent 1

R1 är en kvinna på 19 år som går sista året på handelsprogrammet i gymnasiet. Hon bor kvar hemma och hennes familj består av mamma och pappa samt två äldre bröder. Föräldrarna lever tillsammans och jobbar samt driver en gård. R1 är väldigt öppen om sina framtidsförväntningar och är så genomgående i intervjun. Hon har många bollar i luften då hon driver ett UF-företag, där hon åker runt och föreläser om dyslexi, samt jobbar på en färgbutik samtidigt som hon har sökt till en dans- och volontärgrupp. R1 är positivt inställd till framtiden, med planer på att flyta utomlands, och hon anser att alla hennes drömmar är uppnåeliga, om man kämpar för dem. Hon har tydliga mål och vill ta saker till en ny nivå och utmana sig själv.

5.1.2. Respondent 2

R2 är även hon en kvinna på 19 år, men hon går sista året på energiprogrammet med inriktning mot rörmokare. Till familjen räknar hon sina föräldrar, som är gifta, samt en storasyster. R2 bor fortfarande hemma hos föräldrarna, där mamman är arbetslös och pappan

jobbar som produktchef på en bildelsfirma. R2 är även hon öppen om sin framtid, där självständighet och oberoende är viktiga mål. Även om hon har ett visst ansvar, då hon äger en häst, verkar inte detta vara i vägen för att nå detta oberoende. Efter gymnasiet prioriterar R2 att skaffa ett jobb, även om en utbildning i framtiden inte är helt främmande.

5.1.3. Respondent 3

R3 är en kvinna på 21 år som går sista året på handels(- och administrations)programmet. Hon kommer från Egypten, där även majoriteten av hennes familj bor kvar, medan hon bor här i Sverige med sin lillebror. I Egypten bor hennes föräldrar, där hennes pappa jobbar som civilingenjör, och fem stycken syskon. R3 har realistiska mål och drömmar, som är att få en examen från högskolan, detta har hon alltid drömt om. Hon anser även att allt är möjligt om man bara vill tillräckligt och att det finns möjligheter att göra det. Under intervjun slås man av hur jordnära R3 är både i sina tankar om framtiden och nuet. Efter gymnasiet har hon planer på att plugga på högskolan.

5.1.4. Respondent 4

R4 är en man på 21 år, som även har gått sista året på energiprogrammet med inriktning mot rörmokare. Från början gick han på estetprogrammet, men efter år valde han att ta ett sabbatsår och sedan kom han in på det nuvarande programmet. Hans familj består av mor och far, som båda är pensionärer, samt två bröder. R4 hoppas på att bli färdigutbildad rörmokare och stävar därför att efter gymnasiet få tag på en lärlingsplats. Han är väldigt flexibel med vart han kan söka lärlingsplats, även om han hoppas på att få en i närheten av där han bor. R4 har flyttat hemifrån och har några år bott själv i en lägenhet. Likt de andra respondenterna är även han öppen om sin framtid, sina drömmar och visioner.

5.1.5. Respondent 5

R5 är en man på 19 år, som går sista året på ett högskoleförberedande program med inriktning mot film. Hans familj består av mamma, pappa och två syskon, pappan jobbar som utbildare på ett el-företag medan mamman jobbar timmar inom äldreomsorgen, vidare räknar han sin flickvän till sin familj. R5 bor inte hemma, då han studerar på en annan ort än hemorten eller närliggande. Även han är realistisk i sina tankar om framtiden. Intervjun flöt på bra och han var öppen till mina frågeställningar. Efter gymnasiet har han planer på att plugga på högskolan.

5.1.6. Gemensamt

Alla respondenter var öppna och intervjuerna flöt på bra. Respondenterna var alla i slutet av sin gymnasietid och har därför tänkt på vad de vill göra sedan. De flesta skulle jobba eller söka studier (för att längre fram lättare få jobb) efter gymnasiet. Genomgående i intervjuerna verkade respondenterna trygga i framtiden, det fanns inte mycket rädsla eller osäkerhet i deras utsagor. Det som kom fram i de flesta intervjuer var att alla på något sätt anpassade eller förkastade sina drömmar när de satte dem i kontrast till verkligheten. Vidare hade alla respondenter liknande tankar om hur de ville att den perfekta framtiden skulle se ut, detta trots deras olika bakgrunder.

5.2. Fas 2: Aspekter av framtiden

När jag noggrant gått igenom det insamlade materialet och försökte att förstå helheten med hjälp av delarna, började det framträda vissa teman som var gemensamma för alla respondenter. Här nedan kommer jag att ta upp dessa teman och styrka dem med citat från datamaterialet. Jag har valt att inte koppla till teorier och forskning i denna fas i tolkningen. Detta då jag först vill att materialet ska tala för sig själv innan jag går ner på djupare nivåer och börjar koppla till teori och forskning.

5.2.1. Upplevda krav

En sak som framkom som gemensamt för alla respondenter var att de kände krav på sig, från olika håll och på olika sätt. De tog bland annat upp krav från familjen, sig själv och samhället. Det verkar som om respondenterna upplever en mängd olika krav på dem, både i nuet och framtiden. När jag frågar respondenterna om de upplever några krav på sig svarade några att de upplevde lite krav från familjen. Majoriteten av kraven från familjen handlar om att prestera bra i skolan, som Respondent 5 tar upp *”Det har väl alltid var så här att man ska ha ganska bra betyg, man ska prestera bra i skolan och sådant krav har jag haft”* (R5). Föräldrarna ställer alltså krav på respondenten att den ska lyckas i det akademiska livet, detta kan kanske vara kopplat till en vilja att barnet skall lyckas i livet som stort. Även Respondent 2 upplevde att föräldrarna ställde krav på att hon skulle prestera bra i skolan: *”om man tar det med familjen så känner jag ett väldigt stort krav att jag ska ha bra betyg i skolan [...]”* (R2). Ens familj verkar som sagt påverka respondenterna till att söka bra betyg och på sätt får de alla möjligheter att gå vidare i livet och följa sina drömmar. Detta då bra betyg gör att man lättare kan komma in på utbildningar och därmed öppnas fler dörrar. Med andra ord, skulle jag säga, att familjen vill att ungdomarna ska lyckas med det de gör och få möjligheter att göra det de vill.

Samtidigt verkar familjen stötta ungdomarna i de beslut som de fattar och de krav de har på sig själva, *”det är nog jag som ställer de höga kraven, de stödjer mig i allt”*(R1). Här menar Respondent 1 att det är mer hon som sätter de höga kraven och familjen stödjer henne i de beslut som hon fattar. Men det verkar även som om familjens krav på ungdomen har gjorts om till krav som ungdomen har på sig själv, *”jag ställer nog för höga krav på mig för att jag vill ju inte göra mina föräldrar besvikna”* (R2). Respondent 2 upplever alltså att hon måste leva upp till de förväntningar som familjen ställer på henne och därför har hon gjort sina föräldrars krav till sina egna. Det ser alltså ut som att respondenterna både får stöd från sina föräldrar, samtidigt som de gör deras krav till sina egna.

När vi då börjar närma oss vilka krav som respondenterna upplever från samhället, var det ganska enhälligt att det handlade om att ha ett jobb. Jag tror att respondenterna upplevde att ett jobb var viktigt, och att var något som samhället krävde av en. Som Respondent 4 tar upp, att ett jobb är viktigt för att leva: *”...men det är väl krav från samhället egentligen, ska du leva? Ja, då måste du ha pengar så att du kan [...]”*(R4). Det handlar alltså om en vilja att ha ett jobb för att få pengar så att man kan leva i dagens samhälle. Det är därför som jobb blir ett så viktigt krav från samhället på respondenterna, så att de har pengar att leva av och därmed uppfylla samhällets förväntningar på dem. Respondent 5 verkar hålla med Respondent 4 på denna punkt då han uttrycker det som:

”Ett krav är ju att man måste ha ett jobb, för att kunna tjäna pengar, för att ha det ganska bra. Det har man väl insett att man ska börja plugga på universitetet för att man lättare ska kunna få ett jobb, helt enkelt. För att man ska klara sig” (R5).

Det som Respondent 5 menar är alltså att, i samförstånd med R4, att man behöver ett jobb för att kunna leva i dagens samhälle. Samtidigt som det är viktigt med ett jobb, verkar en utbildning också viktig så den kan underlätta för ungdomen att få ett jobb. Detta kommer jag att ta upp mer under temat ”Jobb, utbildning och inkomst”.

Men vad händer om man inte kan uppfylla dessa krav? Det tar Respondent 3 upp då hon säger: *”om man inte har bra utbildning eller man inte får ett bra jobb eller ett bra ställe att jobba på [...] om man kanske inte får det där jobbet du drömmer om eller leva av socialen, och jag vill inte leva av socialen” (R3).* Respondent 3 menar att om man inte skulle lyckas med att få ett jobb, kan man alltid få socialbidrag. Detta är dock inget som hon eftersträvar, men det visar ändå på att det finns ett säkerhetsnät som plockar upp de som misslyckas med att skaffa ett jobb. Även om detta säkerhetsnät finns, vill respondenten inte vara en börda för samhället. Respondent 4 tar även han upp att: *”... egentligen behöver man inte jobba för det finns ju sociala säkerhetsnät för sådant med, men de kanske man inte ska använda alltid” (R4).* Trots samhällets krav, så som respondenterna upplever det, på att de måste skaffa sig ett jobb för att kunna överleva, finns det även en möjlighet att leva utan ett jobb. Detta är dock något som respondenterna inte vill utnyttja, därför blir viljan till att få ett jobb ännu större. Men denna säkerhet verkar ändå bidra till att ungdomarna inte är rädda för framtiden, då de vet att det går att leva utan ett jobb, även om de fördrar att klara sig själva.

5.2.2. Stabilitet

Detta tema har jag valt att kalla stabilitet, detta då det (för mig) innehåller både säkerhet och trygghet. I materialet såg jag att alla respondenter verkade sträva mot en stabil tillvaro. När intervjuerna kom in på spåret om hur en bra framtid såg ut och vad som skulle vara ett bra liv, kom alla respondenter fram till samma saker. Det handlar om en familj, jobb och ett boende, detta ser jag som ett tecken på att man eftersträvar stabilitet i framtiden. Respondent 1 tar upp, när jag frågar hur hon tror att det perfekta livet ser ut: *”Att ha ett bra jobb, boende, bil och en trevlig familj” (R3).* Jag tycker att detta citat handlar om stabilitet och säkerhet, då det betonar både jobb och familj samt boende. Alla dessa saker är något som jag anser borde utgöra en stabil tillvaro. Respondent 5 svarar något liknande på samma fråga: *”Det skulle nog vara ett fast jobb, att jag är tillsammans med min familj och att vi har ett bra boende, också att min hälsa är bra, förstås...” (R5).* Det verkar även här vara ett stabilt familjeliv som ses som den perfekta tillvaron. Kan det vara så att man i dagens samhälle, där så mycket är osäkert, eftersträvar en lugn, trygg och stabil framtid? Utifrån mitt material, skulle jag säga att detta stämmer. Alla respondenter i denna undersökning har varit positiva mot framtiden och jag har inte märkt någon större oro eller rädsla för var framtiden bär med sig. Respondenterna verkar ta framtiden med lugn och trygghet, där de strävar efter en stabil tillvaro där de råar för sig själva.

När ungdomarna som deltagit i studien pratar om framtiden, får jag intrycket av att de stävar efter en tillvaro där de inte är beroende av andra utan sköter sig själva. Respondent 2 tar upp detta då hon säger att hon vill *”vara en vanlig människa som är ekonomiskt oberoende*

och sköter mig själv” (R2). I citatet ser man hur R1 kopplar att vara en 'vanlig människa' till att vara oberoende och att ha hand om sig själv. Det handlar om att man har medel och möjlighet att leva det liv man vill. Det liv som då eftersträvas är, det som ovan nämnt, ett familjeliv med jobb och boende, en trygghet tillvaro med andra ord. Trots alla respondenters olika bakgrunder är detta något som alla verkar enas om. Självt hade jag nog trott att det perfekta livet hos de olika ungdomarna skulle variera och visa på deras olika drömmar och mål, men istället har alla uttryckt samma eller liknande visioner av det perfekta livet. Det kanske är som ovan nämnt att det snabbt förändrande samhället ger dessa begär hos dagens ungdomar.

5.2.3. Frihet

Samtidigt som respondenterna verkar eftersträva en stabil tillvaro i framtiden, verkar det finnas en vilja till att vara fria att göra vad de vill. Ungdomarna ser det som idealt att vara i en position där de kan göra det de önskar. Det framkommer i intervjuerna att ett jobb och pengar underlättar till att göra dessa saker. Respondent 4 menar att *”... ett jobb ger en väldigt mycket personlig frihet*”(R4), men samtidigt vill han påpeka att *” Inte för att pengar är nyckeln till all lycka*” (R4). Det handlar alltså om att pengar hjälper individen till att göra saker som den vill göra, samtidigt som man inte får tänka att pengar är lycka och frihet. Det handlar mer om att pengar är ett medel för att uppnå en grad av frihet.

Att frihet kan uppnås med hjälp att pengar håller Respondent 5 med om: *”Men samtidigt kan man ju känna att frihet kanske att... pengar ger frihet, så har jag sett det i alla fall, men man börjar ju tveka och tänka om man kanske kan förlita sig på kärlek också*” (R5), fast det verkar som att kärlek också kan vara ett sätt att nå frihet, i alla fall enligt R5. När jag sedan ber Respondent 5 utveckla vad han menar med att pengar kan ge frihet, svarar han så här:

”men att slippa att man har ekonomiska brister, och det är ju så att allt kostar ju nu för tiden. [...] På så sätt är det... och har man pengar då, så har man ju friheten att kunna betala [...] på så sätt känner man frihet genom att ha en bra inkomst med en rimlig summa pengar varje månad” (R5).

I detta citat syns det tydligt att vi lever i ett samhälle som är präglad av konsumtion. Det handlar alltså om att för att kunna göra saker, så måste man ha pengar. Därför blir det en nära koppling mellan frihet och pengar. Frågan är om det hade sett ut så här om samhället hade präglats av något annat och inte så fokuserat på pengar, vinst och förlust, köpa eller låta sig köpas. Det verkar som om samhället har lyckats med att få oss att tro att lycka och frihet kan köpas, att det har ett pris.

5.2.4. Jobb, utbildning och inkomst

Som nämnt ovan har jobb och inkomst betonats hos alla respondenterna, både i deras syn på det perfekta livet samt i samband med att uppnå frihet. Det handlar om att uppnå en form av oberoende, som Respondent 2 uttrycker det *”... jobbet i sig är inte det viktiga, utan det är mest att få ett... dels ha en sysselsättning och att få en inkomst, eftersom jag vill bli oberoende*” (R2). Att skaffa ett jobb blir hos R2 ett sätt att uppnå ett eftertraktat oberoende, men de flesta respondenterna har haft liknande tankar. Ett jobb innebär att få en inkomst, så

att man kan som R3, R4 och R5 uttrycker det ”leva/överleva”, samt att jobbet ger en trygghet.

För att då lättare få ett jobb finns det hos några av respondenterna en betoning på utbildning. De menar att om man inte har en lämplig utbildning, kan det vara svårt att få de jobb man vill ha. ”Alltså jag har kollat nu och jag har inte hittat det där jobb som jag vill ha. Jag vill jobba inom bank eller försäkringskassan, och har man inte en ekonomiutbildning så får man inte jobba där” (R3), på detta vis har Respondent 3 kommit fram till att det kommer att underlätta att ha en utbildning för de jobb hon vill ha. På detta sätt kopplar man på utbildning på den kedja som leder fram till lycka och frihet (utbildning-jobb-inkomst-lycka och frihet). Respondenterna menar att en utbildning ger jobb, med andra ord att det lönar sig att studera på högskolan för att få ett bra jobb. Respondent 5 kopplar ihop jobb, utbildning och inkomst på detta vis:

”Det känns väl så i dagens samhälle, är det så att man ska ha ett jobb och få en inkomst. Annars känns det lite som att man går i den här bubblan. Man går kanske till Arbetsförmedlingen, dag in och dag ut, och inte får något jobb. Och det känns som en trygghet genom att plugga att man lättare kanske kommer att få ett jobb. Så att man slipper komma i den bubblan, eller vad man ska säga...”(R5).

För att kunna uppnå allt som ungdomarna vill ha i framtiden behöver de ett jobb, och då en utbildning kan göra vägen till ett bra jobb lättare, anses utbildning ge jobb.

5.2.5. Val

När respondenterna pratade om deras framtid, verkade det som att de val man gör spelar en stor roll i hur ens framtid kommer att bli. Alla respondenter är överens om att framtiden är relativt öppen och att det mesta är möjligt. Det tas också upp att vad man väljer att göra också ger en bana för individen att följa. Respondent 2 betonar starkt hur ens val påverkar framtiden, genom att säga:

”... jag tror ändå på det här med att varje dag så har du val som du kan välja och beroende på vilka val du väljer så får du en ny framtid. [...] beroende på vad du väljer för val i den enkla vardagen så förändrar det framtiden. Så du kan aldrig riktigt veta om det kommer att bli så, för du kanske gör någonting som ändrar, så det blir något annat. [...] så den (framtiden) förändras hela tiden” (R2).

Här framkommer det att framtiden är något som snabbt kan få en ny riktning och att det är de val som man väljer som direkt påverkar ens framtid. Ens val får alltså en central roll i hur ens framtid formas, men är man fri att välja vad som helst?

På den ovan nämnda fråga kan vi gå till Respondent 5 för att få ett svar, då han menar att:

”den (framtiden) är ju fri och öppen på så sätt att man får välja vad man vill utbilda sig till och bestämma vad man vill jobba som. Men ändå är den ganska fast i vad du måste jobba med, och du måste jobba liksom, och på så sätt är man ganska fast i den banan” (R5).

Det som R5 menar är att man är fri att välja vad man vill göra, alltså jobba som och/eller utbilda sig till, men sedan är du ganska fast i de val som du har gjort. Dessutom har du ju krav

på dig att skaffa ett jobb, och därmed kan du inte göra vad som helst utan du bör skaffa ett jobb och en inkomst. Men man är ändå fri att välja hur man ska uppfylla dessa krav, även om du inte kan ändra så mycket på de förväntningar som finns på dig.

5.2.6. Drömmar och förväntningar

När det gäller hur respondenterna drömmer om och vad de förväntar sig av framtiden, finns det vissa skillnader. När jag pratar med respondenterna om deras drömmar och förväntningar, slås man av att de i mindre grad håller kvar vid sina drömmar och drömyrken som de vill ha när de var mindre. Respondent 3 säger att *”förut när jag var liten ville jag bli läkare [...] jag ville vara som pappa, men jag har ångrat mig, och jag ville också bli pilot”* (R3). Men när vi pratar om var hon ser sig några år fram i tiden vill hon *”klarat högskolan, jobbat, tagit körkort, träffat rätt man.[...] målet är att ha det där diplommet från högskolan, min dröm”* (R3). Nu har hon andra förväntningar och drömmar än när hon var liten, hon har ändrat sina drömmar. Under åren, sen hon var liten och hade dessa drömmar, har hon kommit fram till nya drömmar.

Respondent 2 förklarar att anledningen till varför hon har ändrat på sina drömmar, anpassat dem och gjort dem mer uppnåeliga är på grund av att drömmar är ju drömmar. *”Men det är ju bara drömmar, hela konceptet är ju orealistiskt... en fantasivärld”* (R2). Hon menar att själva grejen med drömmar är att de är orealistiska och en flykt från verkligheten. Därmed kan man inte se ens drömmar som mål man vill uppnå. Jag tror att detta har att göra med att man vill att ens förväntningar ska vara uppnåeliga och kunna ge en trygghet. Därför blir det en skillnad mellan förväntningar och drömmar angående framtiden. Förväntningar blir mer de mål man vill uppnå, medan ens drömmar fungerar som en fantasi.

Hos respondent 4 såg fick man tydligt veta varför hans drömmar hade blivit mer realistiska förväntningar:

”När jag var yngre då var det ju allt man kunde tänka sig som alla ungar vill bli. Det var allt från polis och brandman till att jag skulle bli skådis och... men det var ju, sen man började tänka lite mer på hur världen ser ut och då blir det som man tänker ja! Rörmokare är något man faktiskt kan bli och det är ett bra yrke...”(R4).

Här framkommer det att anledningen till att man har ändrat på sina drömmar är på grund av hur världen ser ut. Respondenten upplever att de drömmar han hade inte passar och är genomförbart i dagens samhälle. För att då kunna uppnå den stabilitet och trygghet som eftersträvas, väljer man att anpassa sina drömmar till samhällets krav. Det verkar också som att det är ett val man gör att ha förväntningar som är realistiska och även att i viss grad anpassa sina drömmar. Man ändrar på sina drömmar till något som är uppnåeligt och möjligt i samhällets rådande klimat.

5.2.7. Relationen mellan realistiska och orealistiska visioner

Här ovan har jag nämnt att det är skillnader på förväntningar och drömmar, samt att det verkar finnas en tendens till att ändra och anpassa sina drömmar. Det verkar som ungdomarna kommer till en punkt i livet där de kommer fram till att deras drömmar är orealistiska. När de når denna punkt skapar man antingen helt nya drömmar och förväntningar eller så anpassar

man sina drömmar. Majoriteten av deltagarna i min studie verkar ha kommit till denna brytningspunkt i gymnasiet, även om det verkar vara kopplat till att man 'växer upp'. Tiden får alltså en viktig betydelse i hur det går till när man kommer fram till att man kanske ska ha mer realistiska visioner om framtiden. Respondent 3 betonar speciellt tiden: *”Tiden, med tiden man blir vuxen och man tänker annorlunda eller... nej, det här passar inte mig...”*(R3). Det handlar om att man kommer till insikt om vem man är och vad man har för begränsningar. Även Respondent 2 tar upp detta: *”Jag har blivit mer mogen nu. [...] Men man får ju lite andra perspektiv, alltså när man får mer insikt om hur du är som person...”*(R2). När man har börjat mogna och lärt känna sig själv, är det lättare att formulera förväntningar och drömmar som ligger inom ens räckhåll. De andra respondenterna har också gått in på att man till slut börjar fundera över vem man är och hur världen ser ut. När man tänker på detta kommer man fram till att de drömmar och idéer man hade när man var yngre inte längre passar. Det är då man börjar fundera ut nya banor som man kan ta i livet.

För de flesta av respondenterna verkar, som ovan nämnt, detta ske under gymnasietiden men för i alla fall en respondent kom det tidigare. Det hör fortfarande ihop med att mogna och komma till insikt, men hon nådde denna punkt när hon fick diagnosen dyslexi. Respondent 1 uttrycker det så här:

”Alltså mina drömmar slocknade ganska mycket när jag fick diagnosen dyslexi. [...] Och då har man kämpat för att bara klarat av skolan, och då är det svårt att nå de höga betygen och höga målen. Så, i stort sätt har nog dyslexin sabbat en hel del [...] men jag har lärt mig så mycket, och vuxit också i det...”(R1).

Som citatet visar, handlar det här också om att mogna och inse sina begränsningar. Respondent 1 upplevde samma sak som de andra upplevde, skillnaden ligger i att hon nådde denna punkt tidigare. Det verkar handla om att acceptera vem man är och de möjligheter respektive begränsningar som man har. När man gör det anser man att de förhoppningar och drömmar man hade om framtiden när man var yngre inte längre är möjliga att uppnå, så då formulerar man om dem och gör dem realistiska eller skapar nya.

Här i Fas 2, som också kan kallas den preliminära tolkningen, har jag tagit upp teman som jag såg resa sig ur materialet. Jag har försökt att få ihop små helheter av de olika delarna i materialet, som jag sedan i den fördjupade tolkningen kan ta upp i större helheter och komma djupare i analysen. Det som slår en när man tittar på Fas 2 och materialet i helhet är att det är en väldigt positiv bild av framtiden som respondenterna målar upp med en trygg och säker tillvaro. Det verkar inte finnas så mycket eller ingen oro och/eller rädsla inför framtiden. Nu kommer jag att fortsätta min analys i Fas 3 (fördjupad tolkning), och troligtvis komma djupare i analysen där.

5.3. Fas 3: Upplevelsen av framtiden

Här nedan kommer jag att väva ihop de teman som togs upp i ”Aspekter av framtiden” till större teman. Jag kommer även att i denna del gå djupare i analysen och se hur den forskning och teorier, som jag tagit upp tidigare i uppsatsen, kan hjälpa analysen. Under analys- och tolkningsarbetet har det varit oundvikligt att jag såg kopplingar till teorin och den tidigare

forskningen, därför kommer jag att nedan visa på dessa kopplingar. Genom att göra på detta sätt kommer jag att kunna öka abstraktionsnivån.

5.3.1. Tryck utifrån

För att gå djupare och nå en större förståelse av hur mycket individen påverkas av krafter utifrån har jag format detta tema. Då jag tydligt tycker mig se att ungdomarna inte bara påverkas av de krav de upplever, utan även det stabila liv som de eftersträvar. Därför har detta tema vuxit fram ur det tema som i Fas 2 kallades *Upplevda krav*, vidare inryms även temat *stabilitet* i det nya temat. Detta då de krav som ungdomarna upplever hör ihop med hur de strävar efter stabilitet och trygghet. För att få ett bättre grepp om hur dessa två teman samverkar till att påverka ungdomarna, har jag valt att kalla detta tema *Tryck utifrån*.

När respondenterna talade om sin framtid, tog alla upp kravet eller behovet av ett jobb som gav en inkomst och därmed även möjligheten till ett bra liv. Detta behov verkade komma från individen själv, som senare reflekterade över att det kanske egentligen var ett krav från samhället. Jag skulle även säga att de krav som vissa av respondenterna upplevde från familjen också bidrog till att skapa detta behov. Detta då föräldrarna verkade vilja att ungdomarna fick bra betyg och därmed också bra möjligheter att komma in på utbildningar och senare, i förlängning, även jobb. Respondent 5 ser på skillnaderna mellan kraven från familjen och samhället på detta vis:

”De skiljer sig ju från att familjen är ju den som man står närmast, jämfört med samhället. Men egentligen är det ju samhället som styr en hur man kommer att leva i framtiden, medan familjen är den man har för stunden liksom, som säger att 'ja, men får du bra betyg då kan du jobba [...] I slutändan går det ju ihop ändå” (R5).

Som jag tolkar Respondent 5 verkar kraven från samhället och familjen gå ihop i slutändan, vilket verkar peka på att föräldrarna har som en funktion att uppfostra produktiva samhällsmedborgare. Kraven från familj och samhälle går ihop på det sättet att familjen vill att ungdomen skall lyckas i dagens samhälle, och därför ställer de krav på individen som hjälper den att uppnå kraven från samhället.

När man tänker på andra sätt som familjen kan påverka ungdomarna till att söka högre utbildning och därmed också få ett bra jobb, kan man se till Lauglo's (2011) studie. Den tar upp hur diskussioner i hemmet om aktuella frågor (sociala och politiska) har en positiv effekt på att ungdomarna söker högre utbildningar. Det fram kom inte i mitt material om de respondenter som betonade utbildning som viktigt i framtiden, om de hade denna form av diskussioner hemma. Jag skulle dock kunna tänka mig att detta fenomen kanske inte är så vanligt förekommande bland mina respondenter. Vidare upplever ungdomarna direkta krav på bra betyg och inte att detta behov grundar sig i eventuella diskussioner med föräldrarna.

Om jag då återgår till att fundera kring om föräldrarna försöker att uppfostra barnen i de system som redan finns, samt att ungdomarna i mindre grad tänker på detta, tycker jag mig se en koppling till begreppet 'governmentality'. Governmentality handlar ju om att individen tar krav och förväntningar från samhället och gör dem till sina egna (Börjesson & Rehn, 2009). Detta då individen nästan per automatik anpassar sig efter de krav som samhället ställer på den: kravet på jobb, utbildning och inkomst etc. Respondenterna strävar alla efter en stabil

framtida tillvaro med jobb, boende och familj, detta är ju också de saker som samhället kräver av dem. Dagens samhälle kräver att du har ett jobb och inkomst samt boende, så att du inte är till belastning och behöver 'korrigeras'. Många av ungdomarna i min studie betonade just att man inte vill vara en börda, för varken familj eller samhälle, för att undvika detta bör man ha en inkomst och boende. Om man följer governmentalit, så skulle jag säga att man försöker att undvika den korrigerings som krävs om man avviker från samhällets krav och normer (Börjesson, Palmblad & Wahl, 2005). Därför tror jag att ungdomarna känner ett behov till att ha en stabil och trygg tillvaro, även om de inte själva reflekterar över den, då de i sådana fall lever upp till samhällets krav.

Det är intressant tycker jag att alla respondenterna hade samma eller liknande vision om den perfekta framtiden, då alla kom från olika bakgrunder. Trots att alla har haft olika liv och erfarenheter har de kommit fram till samma saker som de vill ha ut av livet. Detta tycker jag visar på en mindre grad av reflexivitet, då ungdomarna i stället följer något redan existerande livsmanus. Reflexivitet, enligt Giddens (1997) handlar om att man är väldigt reflekterande i sina tankar och över ens liv och val. Även om ungdomarna tänker mycket på framtiden, verkar de inte vara så reflexiva om den, i alla fall inte de som deltog i studien. Som jag ser i materialet verkar reflexiviteten blossa upp ibland, men den är inte ständigt närvarande som jag hade trott.

5.3.2. Pengar leder till frihet

Detta tema är en sammanslutning av de teman som i Fas 2 kallades *Frihet* och *Jobb, utbildning och inkomst*. Här nedan kommer jag att ta upp hur ett jobb (inkomst) kan ge frihet. Alltså hur ungdomarna tänker kring frihet och hur den kan nås. Ungdomarna verkade vara av åsikten att pengar leder till frihet, då pengar öppnar upp möjligheter och därmed även möjligheten till frihet.

Det verkar som att ungdomarna verkar anse att ett jobb, förutom stabilitet, genom sin inkomst även underlättar individens frihet. Med andra ord att pengar underlättar för att nå en personlig frihet och kunna göra de saker som man vill. Man är alltså fri, så länge som man har jobb, inkomst och boende, alltså så länge man gör det som förväntas av en. Som nämnt ovan med governmentalit, så har ungdomarna tagit till sig samhällets krav och gjort dem till sina egna vilket gör att de känner sig fria så länge de uppfyller dem. Som Börjesson, Palmblad och Wahl (2005) tar upp att individen endast är fri om den gör det som förväntas av den (från samhället). Jag skulle nog säga att det hela handlar om en illusion av frihet, då individen för att uppnå den måste uppfylla vissa krav och kriterier, som att ha ett jobb och bidra till samhället, men blir samtidigt låst vid ett jobb. Respondent 5 vill ut och resa i framtiden och säger att det borde ske innan man börjar jobba för annars ”*Man vill ju se lite annat också innan att vara fast här i Sverige, innan man går in i jobbartagen och jobbar ihjäl sig och är fast där för alltid*”(R5). Friheten blir paradoxal, då man måste ha ett jobb för att uppnå den samtidigt som att ett jobb låser fast individen. Som jag ser det kan man inte bli helt fri, utan att det är en illusion. Friheten handlar mer om att kunna köpa och göra saker som man får nöje av.

Pengar underlättar ens liv och ger en möjligheter att göra saker, men även om de verkar ge illusionen av frihet får man inte sätta pengarna först. ”*alltså när jag säger att pengarna hjälper, men då är det ju pengarna som ska hjälpa... och om man prioriterar pengarna över*

den personliga friheten, så blir det ju fel åt andra hållet, eller vad man ska säga”(R4). Respondent 4 visar på att även om pengarna underlättar ens liv och kan skapa en illusion av frihet, så finns det en balansgång tills när friheten försvinner. Det handlar om att illusionen skapas när pengar kan ge en frihet, men illusionen krossas när man prioriterar pengarna över friheten. Man får alltså inte bara prioritera pengarna, utan de är mer ett medel för att uppnå denna frihet.

Då pengar kan ge frihet, behövs ett bra jobb med en stabil inkomst för att uppnå detta. För att få detta (ett jobb och inkomst) måste individen anpassa sig efter de krav som finns på den. Likt studien av Schmid, Phelps och Lerner (2011) där hopp om framtiden och självreglering gav positiva framtider, kan individen forma och anpassa sig själv för att få ett jobb och därmed även ståva efter att uppnå denna frihet. Då ungdomarna anser att friheten är möjlig att uppnå, kommer de nog sträva efter att uppnå den. För att lättare kunna få ett jobb, 'livsplanerar' nog ungdomarna och söker utbildning som kommer att ge bättre jobb, eller tar vilket jobb som helst för att få en inkomst. Giddens (1997) menar att livsplanering handlar om att strukturera upp sitt liv och att förbereda sig för saker som kommer att hända i framtiden. I vissa fall har jag märkt att respondenterna är mer flexibla gällande ort där man jobbar eller i andra fall mer flexibel med vad man kan tänka sig att jobba som. Men det verkar som om de är mer flexibla nu medan de är unga, detta då de i framtiden söker stabilitet. Detta innebär även att jag inte ser så mycket risktagande hos ungdomarna, utan det viktigaste verkar vara att ekonomin går ihop. Flexibiliteten och risktagandet är alltså begränsat, dels till ungdomen och dels till ekonomin. Detta är något som Sennett (1999) dels håller med om, i alla fall delen om att unga är mer flexibla. Vidare menar Sennett (1999) att det är viktigt med att kunna ta risker i dagens samhälle för att lyckas 'vinna' något. För att komma någonstans måste man vara villig att ta risker, men ungdomarna i min studie verkar inte vara så riskbenägna och det begränsar även deras chanser att lyckas ordentligt. De verkar prioritera stabilitet och ekonomin före att ta stora risker. Så länge man känner att man har en ekonomi som klarar sig, finns det alltså en liten vilja till att ta risker. Men ungdomarna är ganska låsta av sin ekonomi. Här ser man också att pengarna (inkomst) både kan främja frihet på vissa nivåer och hämma den på andra.

5.3.3. En öppen framtid

Detta tema tar upp hur öppen och fri ungdomarna tror att deras framtid är, alltså vad som påverkar hur framtiden kommer att se ut. Här kommer jag att binda ihop temana i Fas 2 som kallades *Frihet* och *Val*. Hos respondenterna fanns det en tanke om att framtiden var full av möjligheter och att allt var möjligt. Därför har jag valt att kalla detta tema för *En öppen framtid*.

Det fanns en betoning på att framtiden var fri och öppen, där allting kunde ske. Det fanns en väldigt positiv inställning till framtiden hos ungdomarna, då de ansåg att den var ganska öppen och oskriven. Samtidigt fanns denna tanke om att pengar leder till frihet kvar lite i dessa resonemang. Då pengar kunde underlätta att göra saker i framtiden. Respondenterna var alla överens om det i framtiden fanns möjligheter att göra vad man ville, och att om man bara ville kunde man uppnå allt som man ville.

Dessa positiva tankar om framtiden bådär gott för ungdomarna. Detta då forskning visar att ens inställning till framtiden också verkar påverka den faktiska framtiden. Studien av

Stoddard, Zimmerman och Bauermeister (2011) visar på att tankar och hopp om framtiden leder till positiva utfall hos ungdomarna. Vidare visar även Alms (2011) studie på inställningen spelar en stor roll i hur ens framtid verkligen blir. Detta kan man koppla till att man ibland kan säga att ”makten ligger i inställningen/sinnet” och om det stämmer kommer nog de flesta av dessa ungdomar få positiva framtider. Det finns många olika talesätt som betonar att tankens kraft är stor, och forskningen (som ovan nämnt) stöder även dessa tankar, därför tror jag att allt är möjligt för ungdomarna om de bara tror på det tillräckligt. Genom att tänka att det finns chanser för dem att göra vad de vill, borde de ju vilja följa sina drömmar. Trots detta väljer de ändå aktivt att lägga ifrån sig sina drömmar som de hade som små och strävar efter något mer säkert och tryggt. Det verkar alltså finnas lite motstridiga tankar och känslor hos respondenterna. Samtidigt som de anser att framtiden är öppen och att allt är möjligt, vill de i allt mindre grad jaga sina drömmar. Det verkar som om de tar ett val om att se sina drömmar som orealistiska och forma förväntningar som är mer realistiska.

När det gäller detta med val, så betonar många respondenter att det är ens val som avgör hur framtiden kommer att bli. Man väljer vem man vill vara och vad man vill uppnå, och sedan strävar man efter att uppnå detta. Som Giddens (1997) menar att vi hela tiden är tvungna att välja; välja livsstil, framtid och göra val. Det verkar som att de val man väljer också ger en viss väg till en viss framtid som man får följa, sen kanske man väljer andra val under vägens gång och framtiden ändrar sig. Individerna är alltså aktivt med och formar sin framtid, även om den inte är helt medveten om vilka konsekvenser som ens val får. Respondent 2 tar upp hur man har kontroll över sin framtid genom de val man gör, även om man inte riktigt vet vad de får för utfall: ”... *kanske inte riktigt så att jag vet om att jag har kontrollen, men att det ändå är beroende av vad jag väljer. Dom valen är så ändras framtiden men nu att kanske jag inte vet [...] men de valet gör något annat, annorlunda längre fram*”(R2). Det verkar som att man inte helt kan förutspå vilken effekt ens val får, men man är ändå med och påverkar framtiden genom de val man gör. Val har ändå en stor roll i hur respondenterna anser att framtiden formas.

De val som ungdomarna gör har ju att göra med deras bakgrund i hur de ser på sig själva och sin framtid. På detta sätt binder jag ihop hur ungdomarna ser på frihet och deras val, då de kommer att fatta beslut och välja val som leder fram till en frihet. Då frihet är något som anses grunda sig i en inkomst, har många av respondenterna valt att välja val som i slutändan leder fram till ett jobb. Med andra ord har respondenterna en tendens till att reglera sig själva för att uppnå de positiva framtider som de tänker på. Detta kan kopplas till studien av Schmid, Phelps och Lerner (2011), då de kom fram till att om man hade en positiv attityd om framtiden och att man reglerade på sig själv för att nå de mål man hade, så fick det positiva effekter i framtiden. Detta innebär att om ungdomarna väljer rätt val, utifrån vad de vill nå i framtiden, och anpassar sig själva för att kunna nå sina mål, kommer de att få mer positiva framtider.

Även om deltagarna i studien verkar anse att det är möjligt att göra allt i framtiden, att allt är möjligt, pekar min studie mer på att de är styrda och framtidens möjligheter begränsade. Resultatet visar att ungdomarna anpassar sina drömmar och förväntningar efter de krav som finns på dem, därmed blir de styrda åt ett visst håll i sina framtidsvisioner. På detta vis är inte framtiden så öppen och fri som de tänker om den, utan väldigt begränsad. Det finns rum för friheter gällande hur man ska gå tillväga för att uppnå kraven, men de måste uppnås. Därför verkar framtiden vara lika låst som den är öppen.

5.3.4. Förändrande framtidsvisioner

Då jag har sett hos respondenterna att de alla till en viss grad har anpassat sina drömmar eller formulerat om sina förväntningar på framtiden har jag valt att kalla detta tema *Förändrande framtidsvisioner*. Detta involverar då de teman som i Fas 2 kallades *Relationen mellan realistiska och orealistiska visioner* och *Drömmar och förväntningar*. Här nedan kommer jag att ta upp hur ungdomarna ändrar på sina visioner om framtiden för att passa dagens samhälle.

När man växer upp kommer man, enligt respondenterna, till en punkt då man måste ändra på sina drömmar och/eller förkasta dem. Det skapas alltså en klyfta mellan vad man hoppas och drömmer om skall hända i framtiden och vad man faktiskt kan förvänta sig av den. I studien av Raffaelli och Koller (2005) såg man att denna klyfta fanns, mellan vad man hoppades och förväntade sig av ens framtid. Det verkar vara en del av att vara vuxen, att man inser ens begränsningar och vet vad som är möjligt utifrån de resurser som man har. Det verkar alltså finnas en tendens till att rationalisera bort ens barndomsdrömmar som orealistiska och ouppnåbara. I denna process kommer ungdomen fram till mer 'lämpliga' och uppnåeliga förväntningar på framtiden.

Just i denna tidpunkt i livet kan man fråga sig om ungdomarna verkligen är reflexiva i sina omformuleringar av drömmar. På en nivå skulle jag säga att de är väldigt reflexiva, som Giddens (1997) menar, då de ändrar på det de vet (sina drömmar) när de kommer till nya insikter om hur världen verkligen ser ut. Det verkar ske ett reflexivt arbete när de funderar över hur framtiden ser ut, deras drömmar och möjligheter. Genom detta reflexiva arbete kommer de fram till att det de har tänkt hittills var ouppnåeligt och att det måste ske en förändring i hur de tänker på framtiden och sina mål. De börjar med andra ord att skapa livsplaner som de kan uppnå. Om man inte skulle se detta som ett tecken på reflexivitet, utan som en automatisk reglering av sig själv för att passa samhällets krav, alltså governmentality. Så är ungdomarna inte reflexiva alls, utan skapar (i efterhand) illusioner om vad som har hänt för att dölja att de helt enkelt böjer sig för samhällets krav. I detta fall handlar det nog mer om governmentality än reflexivitet. Hur man vill se på det beror väl på om man vill se det positivt eller negativt, om individen själv avgör sitt öde eller om den följer en väg som samhället valt ut.

Hur man än tänker på det är ungdomarna i alla fall flexibla när det gäller sina drömmar och förväntningar. Då det oftast var tankar på hur samhället och världen såg ut i en kombination med att 'växa upp' som ledde fram till dessa förändrande framtidsvisioner, har de anpassat sig efter vad samhället vill ha och eftersöker. Som Sennett (1999) menar, att vara flexibel innebär att man böjer sig för de krav som ställs på en. Då ungdomarna ändrar på sina drömmar och förväntningar för att passa den rådande marknaden, är de ganska flexibla med sina drömmar. Sen kan man ju fråga sig, som ovan nämnt, om detta var ett reflexivt beslut eller ett automatiskt svar på samhällets krav.

Här i Fas 3 har jag försökt att ta tolkningen djupare och försöka att nå en djupare förståelse. Jag har utgått från de teman som formulerades i Fas 2 och omformulerat och bundit ihop dem för att nå en högre abstraktionsnivå. Mitt mål var att här visa på hur de olika teman som jag redan hade formulerat var med och skapade nya, mer komplexa teman som visade på större delar av fenomenet.

5.4. Fas 4: Framtiden

Under denna rubrik kommer jag att försöka sätta ihop alla mina delar till en helhet och ge en tolkning som kan fungera som ett paraply över hur dagens ungdomar upplever sin framtid. Detta har möjliggjorts tack vare den fördjupade tolkningen, och jag kommer här att låta både empiri, teorier, forskning och förståelse att få fritt spelrum för att skapa en helhet av mitt resultat.

5.4.1. Den dubbla (upplevelsen av) framtiden

När jag tittar på mitt material tycker jag mig se en dubbelhet i hur ungdomarna upplever sin framtid. Å ena sidan verkar framtiden vara öppen och fri men å andra sidan ser den också stängd och sluten ut. Även om ungdomarna är positiva till framtiden och att de anser att den är fri, full med möjligheter och val, samt att de inte känner sig oroliga när de tänker på den. Så tycker de samtidigt att det är viktigt med stabilitet, en bra ekonomi och de undviker att ta stora risker, samtidigt som de uppfyller samhällets krav. Som jag nämnt tidigare kan man se det som att dagens ungdomar är väldigt reflexiva över sin framtid samtidigt som de verkar följa samhällets krav väldigt autonomt, präglas av governmentality. Här nedan kommer jag att försöka att visa på den dubbelhet som jag såg i hur dagens ungdomar upplevde sin framtid.

Det som framkommer i mitt insamlade material är att dagens ungdomar känner sig trygga i sin framtid, det fanns ingen eller väldigt lite oro och rädsla. Detta är intressant då vi enligt, bland annat, Sennett (1999) lever i ett samhälle som präglas av orolighet och osäkerhet, där individen bör vara beredd på det mesta. Detta då samhället snabbt ändras och därmed måste individerna vara flexibla och villiga att ändra på sig, men detta verkar inte bekymra ungdomarna utan de ser väldigt positivt på sin framtid. De är i alla fall positiva om de förväntningar de har på framtiden, men inte lika positiva om att uppnå sina 'realistiska' drömmar. Dagens ungdomar påverkas, trots denna positiva inställning, av samhällets krav och normer, och det är detta som jag kommer att börja med att ta upp.

Som en spegling av vårt samhälle där konsumtion och materiella ting spelar en stor roll, är även det något som ungdomarna märker av. Detta syns tydligt i hur viktigt jobb och inkomst blir. Det var ingen respondent som var ute efter att ge sig ut på mer andliga resor och hitta sig själv, utan det handlade mer om ytan. Man ville ha ett jobb och inkomst för att kunna konsumera både ting och erfarenheter. Pengarnas betydelse är nog relativt typiskt för det samhälle som vi lever i idag. Jag tror inte att pengarna hade spelat så stor betydelse om jag gjort denna undersökning för några tiotals år sedan. Därför skulle jag vilja säga att denna tendens är relativt ny.

Genomgående i utsagorna från respondenterna betonas jobb och inkomst som ett mål som de vill uppnå. Detta då inkomst och pengar verkade ge en frihet att göra saker som man vill, samtidigt fanns det ett stort behov av att ha ett jobb för att kunna (över)leva. Som det ser ut i dagens samhälle, där vi verkar få vårt värde efter hur vi konsumerar och tjänar pengar, är man beroende av ett jobb för att kunna leva ett bekvämt liv. Att ha ett jobb och tjäna pengar, är inte bara ett krav som individerna hade på sig själva utan det kommer från samhället. På detta vis, skulle jag säga att om vi ska tänka negativt om detta, är individen likt en robot som gör det som förväntas av den per automatik och skapar en illusion av fri vilja för att dölja denna automatik. Alltså att det handlar om governmentality, då individen har internaliserat samhällets

krav och följer dem utan större reflektion (Börjesson & Rehn, 2009; Börjesson et. al., 2005). Skall man då se den mera positiva förklaringen till detta, så kan man kanske säga att ungdomarna är väldigt reflexiva över sin framtid och utifrån samhällets rådande klimat väljer de att ändra på sina drömmar och förväntningar för att lättare kunna nå dem. Med denna förklaring verkar ungdomarna reflektera över hur värden ser ut, sina möjligheter och vad de vill upp nå för att sedan välja val som leder fram till detta, Likt Giddens (1997) innebörd av begreppet reflexivitet. Med detta synsätt tolkar jag det som att individerna är väldigt aktiva i hur de hjälper till att forma sin framtid genom de val de väljer. Det handlar med andra ord om att individen reglerar sig själv för att kunna uppnå sina mål, vilket påminner om studien av Schmid et. al.(2011) där hopp om framtiden tillsammans med självreglering gav positiva utfall i framtiden.

Ungdomarna i dagens samhälle verkar ha tagit de krav som samhället ställer på dem och gjort dem till sina egna, sina mål. När respondenterna pratar om vilka krav de upplevde samt hur de ser på ett perfekt liv, såg man den röda tråd som band ihop dem. Vilket indikerar på att alla ungdomarna har påverkats av något som gjort att de har dessa tankar. Jag tolkar det som att de dels förhåller sig till något livsmanus där just dessa egenskaper eftertraktas. Livsmanus, som jag ser det är ett 'manus' eller en lista på krav som man skall följa och uppfylla. Detta livsmanus har skapats socialt och samhället verkar ha krav på att det skall uppfyllas. Genom att då följa detta livsmanus utan större eftertanke, och nästan per automatik sträva att uppfylla de krav som samhället ställer på individen, präglas individen av governmentality. Det som jag ser ingår i detta livsmanus är då att uppnå en stabilitet och trygghet, samt den extra betoningen på vikten av att ha ett jobb. Ungdomarna verkar då sträva efter att uppnå en viss livsstil i framtiden, en livsstil som kväver en inkomst. Livsstil, enligt Giddens (1997), handlar om att de val man gör pekar på en bild av individen, livsstilen är en blid som individen visar av sig själv. Jag är osäker på hur mycket reflexivitet som finns bakom dessa framtidsvisioner. På en nivå verkar det som att de präglas av governmentality och att de följer samhällets krav utan större eftertanke. När man då tittar på en annan nivå kan de kanske vara reflexiva i hur de planerar sitt liv. Här kommer jag tillbaka på den dubbelhet som kan ses, å ena sidan kan individerna ses som fri som fattar reflexiva beslut i Giddens (1997) mening, medan å andra sidan kan man se det som att individen präglas av governmentality och automatiskt följer samhällets normer (Börjesson & Rehn, 2009; Börjesson et. al., 2005). Svensson (2007) verkar hålla med tanken om governmentality, då hon menar att ungdomarna gör det som är naturligt, och därmed tas inget reflexivt val.

Men oavsett så händer det något som gör att ungdomarna ändrar sina drömmar och väljer att inte följa sina mer eller mindre orealistiska drömmar och att istället ha förväntningar på framtiden som är realistiska. Svensson (2007) menar att många ungdomar måste ändra sina drömmar till att passa verkligheten, detta för att de ska ha möjlighet att realisera dem. Men trots att alla respondenter tog upp att framtiden var fri och öppen, att allt var möjligt, gör de denna anpassning. Vilket är intressant, då de egentligen borde ta vara på chanserna och följa sina drömmar, men istället har de blivit rationella och logiska samt undviker att ta allt för stora risker. Det verkar som att samhället sänder ut dubbla budskap, på samma sätt som det på en nivå uppmuntrar folk att söka sina drömmar, verkar den genom andra kanaler disciplinerade. Detta bidrar nog till denna dubbelhet som ungdomarna upplever om framtiden, att den är öppen men samtidigt inte.

När de pratar om framtiden, framkommer det även en betoning på de val som ungdomarna

gör. Det verkar som att ens framtid är kopplade till de val man gör, och att individen på så sätt även kan ändra hur dess framtid kommer att bli. Deras liv präglas av val som de tvingas att välja, som Giddens (1997) menar. De måste välja varje dag, hela tiden, och ofta hänger dessa val ihop med en livsstil eller en livsstil som de vill uppnå (Giddens, 1997). Respondenterna betonar alla vikten av de val man gör, de väljer att söka utbildning, försöka få jobb och att formulera om sina drömmar. Man kan se alla handlingar som ett val, val som leder en närmre den framtid man helst vill ha. Därför är det ett val som ungdomarna gör att välja bort sina gamla drömmar och även att de vill sträva efter en stabil tillvaro. Men det stora problemet är att jag tycker mig se att ungdomarna verkar följa något inprogrammerat livsmanus. Hur annars ska man kunna förklara att alla trots sina olika bakgrunder hade samma vision om det perfekta livet skulle se ut. Om de då följer ett manus, är inte deras val reflexiva och därmed följer de redan bestämda vägar som samhället har planerat hos dem.

För att uppnå sina mål, förväntningar och drömmar, måste man kämpa för dem. Man måste vara villig att ge avkall på vissa saker för att uppnå andra. För att uppnå dessa mål måste man ta risker, som Sennett (1999) menar, men tendensen till att ta stora risker är nästan obefintlig i mitt material. Ungdomarna verkar ha rätt inställning men inte villigheten till att ta risker. Men vill man något tillräckligt mycket och har rätt inställning finns det en god chans att man kan nå dem. Som mycket av forskningen visar (Alm, 2011; Schmid et. al., 2011; Stoddard et. al., 2011), att ens inställning har en väldigt stor effekt på hur saker slutligen blir. Det handlar om att ha en positiv attityd mot framtiden, vilket ungdomarna har, och göra val som man sedan tänker stå vid. Men i dagens samhälle där saker och ting ändras snabbt, kan det vara svårt att hålla fast vid dessa val om man inte är flexibel eller kan ta risker (Sennett, 1999). Jag kan se en tendens hos respondenterna att vara flexibla och en villighet att ta mindre risker, så länge som de ser att ekonomin går ihop. Detta bidrar till den dubbla (upplevelsen av) framtiden som jag ser hos mina respondenter.

Det verkar som att dagens ungdomar är väldigt medvetna om hur världen och samhället ser ut. Detta gör att de, när de nått ett visst stadium, ändrar och anpassar på sig själva för att passa samhällets krav. Detta för att uppnå de förväntningar som de ändrar med bakgrund av hur världen ser ut. Man kan alltså säga att de är reflexiva i sina tankar, enligt Giddens(1997), då de har ändrat på det de vet på grund av att de har fått nya insikter. Vidare finns en grad av flexibilitet, då ungdomarna böjer sig för samhällets krav och förväntningar, som Sennett (1999) menar. Det handlar om att ungdomarna reglerar sig själva för att uppnå det de vill i framtiden, som Schmid et. al. (2011) kom fram till i sin studie. Man kan alltså säga att dagens ungdomar är medvetna om sina mål och att de utifrån dessa mål och samhällets rådande klimat, anpassar och reglerar sig själva för att på bästa sätt kunna uppnå dessa mål.

Samtidigt som man kan se detta som en stor grad av reflexivitet, kan man inte bortse från det faktum att det är yttre krafter som är med och styr hur ungdomarna gör upp dessa mål. De mål som respondenterna i min undersökning tog upp, handlar om hur man skall överleva i detta konsumtionssamhälle. Då samhället behöver kapital för att fortsätta att utvecklas och ändras, sätter den som krav på individerna att man måste ha pengar för att kunna leva i detta samhälle. Pengar blir då en nödvändighet, som får genom ett jobb och en inkomst. På detta sätt har individerna tagit dessa krav och gjort dem till sina egna. Ungdomarna har internaliserat de skötsamhetsnormer som samhället vill att de ska följa. Genom att följa dessa blir individen en produktiv samhällsmedborgare, och därmed ges den även en frihet så länge den gör det som förväntas av den. Detta handlar med andra ord om governmentality och hur

samhällets krav och normer har blivit till en del av individens egna mentalitet.

6. Diskussion

Under denna rubrik kommer jag att diskutera min studie kan bidra på fältet, mitt metod val, min insats och hur man kan forska vidare från min studie. Sedan kommer jag att avsluta med lite reflektioner om arbetet i stort. Men allra först kommer en kort sammanfattning av vad som jag kom fram till i min studie.

6.1. Resultatet

För att kort sammanfatta vad som jag tycker är de viktigaste upptäckterna i min undersökning, skulle jag säga att jag fortfarande är osäker på om det är en hög grad av reflexivitet som fanns hos ungdomarna, eller om de bara följde samhällets krav. På många sätt verkar det finnas en stor grad av reflexivitet, men när man går djupare ser man att det kanske handlar om att ungdomarna har internaliserat samhällets krav och bara följer den. Det verkar även som att det finns en mild grad av flexibilitet hos ungdomarna, speciellt när det gäller att formulera om sina drömmar. I alla fall hade drömmarna hos ungdomarna ändrats, förkastats eller formulerats om för att bättre passa deras nuvarande person och samhället. Ungdomarna valde att välja bort sina orealistiska drömmar, och val spelade en stor roll i hur de såg på framtiden. De val man gör påverkade direkt hur framtiden formades. Även pengar och jobb betonades som en prioritet när ungdomarna tittade på sin framtid. De ansåg att hade man ingen inkomst eller pengar så blev det problematiskt att (över)leva i dagens samhälle. Det som eftersöktes hos samtliga respondenter var någon form av trygghet och stabilitet, och detta sågs som ett uppnåeligt mål. Vidare fanns det ingen rädsla inför framtiden utan mest en positiv inställning till livet och framtiden.

När det gäller mitt resultat bekräftade det mina tankar som jag hade i studiens början, när jag i syftet nämner att jag ser en tendens till att dagens ungdomar mer söker stabilitet än jagar sina drömmar. Dock hade jag inte trott att det skulle vara i så stor utsträckning som mitt resultat pekar på. Jag hade kanske trott att det skulle vara flera som aktivt strävade efter att uppnå sina drömmar, det var bara en av respondenterna som fortfarande höll kvar vid sin dröm i samma skala som tidigare. Istället verkade alla respondenter vilja ha jobb, inkomst och stabilitet som på många fronter är krav från samhället som de har internaliserat. Att kasta bort sina drömmar för att bli produktiva samhällsmedborgare som nästan automatiskt reglerar sig efter samhällets krav, var inget som jag hade förväntat mig av studien. Jag hade nog trott att ungdomarna i större grad skulle vara reflexiva i sina beslut. Detta beror ju på hur man ser på det, som jag nämnt tidigare, men jag tror ändå att reflexiviteten ligger på ytan och djupare så följer de bara de normer som samhället har.

6.1.2 Resultatet kontra syfte

Då mitt syfte var att försöka att förstå hur dagens ungdomar upplever sin framtid, tycker jag att jag har fått en djupare förståelse av hur framtiden upplevs av ungdomar. Det verkar som att individen prioriterar den stabila, säkra och trygga tillvaron framför den att jaga sina drömmar. Jag hade nog hoppats att det skulle finnas en tendens till att följa sina drömmar, men i verkligheten var ungdomarna mer realistiska. De väljer bort sina drömmar och skaffar

uppnåbara mål och förväntningar på framtiden.

Det verkar även som att individen har tagit till sig samhällets krav och gjort dem till sina egna vilket gör att den strävar efter att uppfylla dessa krav. Genom att göra detta kan man se att vissa beslut verkar fattas nästan per automatik. Vidare gör samhällets rådande klimat att pengar och jobb får väldigt stor prioritet, detta så att pengar ger möjligheten till frihet.

Jag anser att jag har fått svar på mitt syfte och frågeställning. Mitt resultat verkar bekräfta mina misstankar om hur ungdomarna såg på sin framtid, men jag blev förvånad i vilken grad som stabilitet eftersträvades och drömmar försvann.

6.2. Mitt bidrag till fältet

Då den forskning jag har läst visar på en ensidig bild av hur framtiden ser ut hos ungdomarna, kan min studie bidra med ett annat perspektiv som visar att ungdomarna upplever en dubbelhet om framtiden. I mitt resultat syns det att det finns motstridigheter i hur framtiden upplevs, på samma gång som den anses öppen är den egentligen väldigt sluten. Den nuvarande forskningen på fältet visar inte denna dubbelhet, utan de har kommit fram till hur upplevelse går ihop till en helhet som visar på en sida av fenomenet.

Den tidigare forskningen verkar bara komma fram till ena sidan av myntet, medan jag i min studie har kommit fram till och ser hela myntet (både baksida och framsida). Därför anser jag att min studie visar på en mer komplex upplevelse av framtiden än den nuvarande forskningen på fältet.

6.3. Metod

Hermeneutik slog som det klara valet av metod till min studie, detta då jag var ute efter att nå en djupare förståelse för hur framtiden upplevs av dagens ungdomar. Genom ett hermeneutiskt arbetssätt är det möjligt att nå denna förståelse, då det finns utrymme för tolkningar och förförståelsen. Att kunna ha ett utlopp för förförståelsen, och inte behöva försöka att plocka bort den, har gjort att man kunnat komma djupare i analysen. Själva tolkningsprocessen passar även mig den, då man i princip lägger ett pussel och försöker att få fram helheten, det färdiga motivet.

Det som då har varit problematiskt har varit att veta exakt hur man skulle arbeta hermeneutiskt. Detta då hermeneutiken inte har några konkreta steg eller metod som man kan följa. För att få en struktur på min analys valde jag då att följa pusselmetaforen som Ödman (2007) har använt sig av för att förklara tolknings- och förståelseprocessen. Men det har varit lite klurigt att veta exakt hur jag skulle gå till väga, så jag har känt mig fram och på så sätt försökt hitta den väg som bäst passar mig.

Genom att ha ett så litet urval kan man inte generalisera min studie, vilket man inte kan med några studier som är kvalitativa för den delen. Men jag undrar om mitt resultat skulle ha sett annorlunda ut om jag hade haft fler respondenter från exempelvis olika orter, åldrar och värderingar. Jag skulle i alla fall vilja hoppas på att det i sådana fall hade varit en förstärkning av den ensamma röst som hördes om att följa sina drömmar. Samtidigt kanske man skulle ha fått ett helt annat resultat om man hade intervjuat ungdomar som gick ut grundskolan istället för gymnasiet. I enlighet av vad som framkom i min studie skulle kanske yngre ungdomar i större utsträckning söka sina drömmar. Detta då de flesta av mina respondenter ändrade på

sina drömmar i gymnasiet.

6.4. Självkritik

När jag funderar på vad som jag kunde ha gjort bättre, borde jag kanske ha börjat leta forskning tidigare och på flera olika ställen. Detta för att jag då kanske kunde ha hittat forskning som mer hade passat mitt syfte. Mitt försvar här är att det inte var lätt att hitta forskning om exempelvis drömmar som inte hade sin utgångspunkt i litteratur. Jag letade ganska frenetiskt efter bra studier att ta med i uppsatsen men, jag hittade ingen som hade syften liknande mitt egna. Men min tanke är att om jag hade börjat leta artiklar mer aktivt redan innan jag började med uppsatsen, kanske jag kunde ha trillat på någon studie som tog upp om ungdomars drömmar.

Som alltid när man har gjort ett arbete och tittar tillbaka, i alla fall för mig, tänker man alltid att jag kanske kunde ha gjort bättre, jobbat mer med uppsatsen och jag borde ha lagt mer tid på den. Även om jag har varit ganska strukturerad i mitt arbete med denna studie, känner jag ändå att jag skulle ha lagt upp saker lite annorlunda för att maximera tiden bättre.

Då jag var själv som genomförde denna studie, skulle kanske resultatet variera lite om man hade bollat idéerna med en annan person. Och då jag inte är van vid att göra undersökningar, intervjuer och tolka, kan detta ha påverkat mitt resultat negativt. Min brist på erfarenhet i intervjusituationen kan ha gjort att kvaliteten på det insamlade materialet var bristfällig. Likaså min brist på att tolka och analysera det insamlade materialet, kan även det ha påverkat min studie negativt. Trots dessa brister har jag gjort det bästa som jag kunnat, utifrån min egna förmåga.

Över lag är jag ändå helt nöjd med min studie. Jag har gjort mitt bästa utifrån de möjligheterna jag hade. Under studiens gång har jag lyckats att producera en undersökning som jag kan stå för. Jag känner en tillit till mitt material och mitt resultat, jag tror att det för det mesta kan stämma med hur de flesta ungdomarna upplever sin framtid. Hela uppsatsskrivandet har varit en lärandeprocess, jag har fått större kunskaper om hur man kan göra en hermeneutisk undersökning. Genom hermeneutiken har jag lärt mig att se bortom ytan och se det som kan ligga därunder.

6.5. Vidare forskning

Det skulle vara intressant att göra en större studie där man hade ett liknande syfte som min studie har, och hade respondenter som både gick i slutet på grundskolan eller gymnasiet. Genom att ha dessa två olika åldersgrupperna, vore det intressant att jämföra och se om det finns några skillnader i hur de resonerar kring sina drömmar. Genom att göra detta får man en stor variation som kan ge en ännu djupare insikt och förståelse för hur ungdomar ser på sin framtid.

En annan studie som vore intressant att göra är att ha ett större urval och sedan göra en studie där man följer dessa ungdomar från slutet av grundskolan och tio till femton år framåt. På detta sätt kan man se om ungdomarna följer sina mål, och vad som ändras och/eller uppnås. Då får man ju reda på hur ungdomarna verklig gör i sin framtid, man kan alltså ställa visionen mot verkligheten.

6.6. Avslutande kommentarer

Det är intressant att dagens ungdomar har en så stor tillit till framtiden. Detta trots all den osäkerhet som finns i samhället. I dagens samhälle som snabbt ändras, måste man vara flexibel för att kunna hänga med i svängarna. Detta var dock inget som mina respondenter kände av i stor grad, utan de planerade sina liv mer logiskt och rationellt. Även om det verkade finnas en liten tendens till att vara flexibel när de var unga, såg deras framtid väldigt stabil ut (enligt dem). Det är, för mig, fascinerande att ungdomarna inte upplever någon stor oro eller rädsla för framtiden, då jag personligen känner mig osäker inför framtiden och försöker att gardera mig mot negativa händelser.

Om jag tänker på min studie tycker jag mig se, att enligt det synsätt där vi bara uppfyller samhällets krav (governmentality), att vi lever i värld full av illusioner. Vi har en illusion om frihet, att pengar, inkomst och jobb på något sätt skall ge oss den. Men egentligen är det en illusion, då vi inte blir fria utan vi gör det som samhället förväntar sig av oss och som belöning får vi vara 'fria' på fritiden. Det är ingen sann frihet, utan en som präglas av samhällets konsumtionsbegär, genom att konsumera bli individen 'lycklig' och känner sig 'fri' men är samtidigt låst i detta konsumtionsbeteende. Här skapas också en illusion av fri vilja och även en illusion av reflexivitet. Detta då individen inte är fri att fatta sina egna beslut, utan måste följa den väg som samhället har lagt ut, för uppnå illusionen av frihet. Ungdomarna strävar efter att nå stabilitet, men även frihet, denna illusion som de hjälper samhället att upprätthålla. De beslut och val de väljer har mer att göra med hur de kan bemöta samhällets krav, än en stor reflexiv uppenbarelse. Reflexiviteten blir till en illusion, då jag tror att ungdomarna tänker på sig själva som reflexiva och på ytan verkar de vara det med. Dock när man går djupare ser denna reflexivitet snarare ut att försvinna och man ser att individen omedvetet och/eller per automatik anpassar sig efter samhällets krav.

Denna studie har lärt mig att se bortom ytan i de val som vi väljer, och istället visat mig hur vi omedvetet styrs av samhället. Jag trodde mig, innan studien började, att det fanns en tendens till att skjuta upp sina drömmar och satsa på en bra utbildning och jobb. Men jag trodde dels att detta gjordes genom reflexiviteten, samt att det även fanns många ungdomar som höll fast i sina drömmar i deras helhet. Jag blev motbevisad på denna punkt. Från att vara ganska optimistisk om hur framtiden upplevs, har jag nu blivit mer pessimistisk och tycker mig bara se trycket från samhället som individerna anpassar sig efter.

Referenslista

Tryckta medier:

Alm, S. (2011). "The worried, the competitive and the indifferent – Approaches to the future in youth, their structural roots and outcomes in adult life", *Futures* 43, sid. 552-562

Börjesson, M., Palmblad, E. & Wahl, T. (2005). *I skötsamhetens utmarker - Berättelser om välfärdsstatens sociala optik*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB.

Börjesson, M. & Rehn, A. (2009). *Makt*. Malmö: Liber

Dahlberg, K., Dahlberg, H. & Nyström, M. (2008) *Reflective Lifeworld Research*. Lund: Studentlitteratur.

Giddens, A. (1997). *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Howard, K. A.S., Carlstrom, A. H., Katz, A. D., Chew, A. Y., Ray, G. C., Laine, L. & Caulum, D. (2011). "Careers aspirations of youth: Untangling race/ethnicity, SES, and gender", *Journal of Vocational Behavior* 79, sid. 98-109.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kåks, H. (2010). "Unga och vuxenblivande" i Lindgren, S. (red.) *Ungdomskulturer*. Malmö: Gleerups. Sid. 28-42.

Lauglo, J. (2011). "Political socialization in the family and young people's educational achievement and ambition", *British Journal of Sociology of Education* 32, sid. 53-74.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. London: Sage Publications. s. 230-243.

Raffaelli, M. & Koller, S. H. (2005). "Future expectations of Brazilian street youth", *Journal of Adolescence* 28, sid. 249-262.

Schmid, K. L., Phelps, E. & Lerner, R. M. (2011). "Constructing positive futures: Modeling the relationship between adolescents' hopeful future expectations and intentional self-regulation in predicting positive youth development", *Journal of Adolescence* 34, sid. 1127-1135.

Stoddard, S. A., Zimmerman, M. A. & Bauermeister, J. A. (2011). "Thinking About the Future as a Way to Succeed in the Present: A Longitudinal Study of Future Orientation and Violent Behaviors Among African American Youth", *American Journal of Community Psychology* 48, sid. 238-246.

Svensson, L. (2007) "Ungas framtidsförväntningar, i relation till lokal och regional utveckling" i Olofsson, J. & Thoursie, A. (red.), *Ungas framtidsvägar -Möjligheter och utmaningar*. Stockholm: Agora. Sid. 116-128.

Thompson, R & Zuroff, D. C. (2010). "My future self and me: Depressive styles and future expectations", *Personality and Individual Differences* 48, sid. 190-195

Westlund, I. (2009). "Hermeneutik" i Fejes, A. & Thornberg, R. (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber. s. 62-80.

Ödman, P-J., (2004). "Hermeneutik och forskningspraktik." i Gustavsson, B. (red.), *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. 3:e upplagan, Lund: Studentlitteratur. s.71-93.

Ödman, P-J. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Göteborg: Nordstedts.

Elektroniska källor:

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Vetenskapsrådet. Hämtad 2012-04-21 från www.codex.vr.se

Bilaga 1: Missivbrev

Hej!

Mitt namn är Madeleine Bengtsson och jag studerar sista året på det beteendevetenskapliga programmet på Mälardalens Högskola. Jag håller just nu på med att skriva mitt examensarbete (kandidatuppsats) om ungdomars förväntningar på och hur de ser på framtiden, och jag önskar Din medverkan. Det som jag skulle vilja av Dig, är att få genomföra en intervju med Dig på ca 40min där vi pratar om hur du upplever din framtid.

I denna studie kommer jag att följa de forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet har utformat. Dessa innebär bland annat att allt deltagande är frivilligt och Du kan när som helst välja att hoppa av undersökningen. Vidare kommer Ni att vara anonyma i studien och allt inspelat material kommer efter avslutad studie att raderas, samt kommer det endast vara jag som kommer att ha tillgång till det insamlade materialet. Så fort uppsatsen har blivit godkänd av min handledare får Ni gärna ta del av det färdiga resultatet.

Om Ni känner att Ni inte vill eller kan delta i denna studie och vet någon som skulle kunna vara intresserad, får Ni gärna meddela mig detta och/eller ge detta brev vidare till dem.

Har Ni några frågor får Ni gärna höra av Er. Hoppas att Ni vill hjälpa mig i min studie.

Min kontaktinformation:

e-mail: m bn09005@student.mdh.se

mobilnummer: 073-9907110

Med Vänlig Hälsning

Madeleine Bengtsson

Bilaga 2: Intervjuguide

Intervjuguide:

BAKGRUND:

- Familj?
- Klass?
- Liv? (Vem är intervjupersonen? Hur lever den sitt liv?)

UPPLEVELSEN AV:

Framtiden:

- Förväntningar?
- Drömmar?
- Om 5-10 år?
- Mål/planer?
- Det perfekta framtida livet?

Krav:

- Från familj?
- Från vänner?
- Från massmedia?
- Från samhället?

((Är framtiden fri och öppen? Eller redan bestämd?))